

HRVATSKE BIBLIOGRAFIJE O PETRIĆU

Mr. sc. DAVOR BALIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište
Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Lorenza Jägera 9, HR-31000 Osijek
davor.balic@kc.t-com.hr

Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno/Received: 28. 01. 2009.
Prihvaćeno/Accepted: 30. 01. 2009.

Članak analizira i uspoređuje četiri hrvatske bibliografije o Frani Petriću (*Franciscus Patricius*, 1529-1597), jednom od najvažnijih hrvatskih filozofa, koje su objavljene u razdoblju od 1968. do 1997. godine. Prvu je 1968. objavio Vladimir Premec. Budući da je on nekritički preuzimao iz bibliografija koje su objavili Pietro Donazzolo (1912) i Paola Maria Arcari (1935), mnoge njegove jedinice su nepotpune i netočne. Druga hrvatska bibliografija o Petriću iz 1979. godine, koju potpisuju Vladimir Premec i Franjo Zenko, od prve se razlikuje tek po četrnaest novih jedinica. U trećoj hrvatskoj bibliografiji o Petriću, koja je objavljena 1993., bibliografiju iz 1979. godine dopunile su Mihaela Girardi Karšulin i Ljerka Schiffler sa 160 novih jedinica, i to ne samo iz razdoblja od 1979. do 1993., no među njima ponovo ima nepotpunih jedinica. Četvrtu hrvatsku bibliografiju sastavio je Ivica Martinović 1997. godine da bi prikazao razvoj petricologije u razdoblju između dviju Petrićevih obljetnica (1979-1997) i upozorio na hrvatski doprinos u tom razdoblju. U njoj su sve jedinice potpune, a s metodološkog stajališta ova je bibliografija ogledni primjer kako sastavljati bibliografske jedinice. Osim analize i usporedbe četiriju hrvatskih bibliografija o Petriću, ovakvo je istraživanje produbilo naše spoznaje o utjecaju i opusu Petrićeva djela, dapače ponudilo je nove bibliografske jedinice o Petriću iz najranijega razdoblja do kraja 18. stoljeća.

Ključne riječi: Frane Petrić, bibliografija, Pietro Donazzolo, Paola Maria Arcari, Vladimir Premec, Franjo Zenko, Mihaela Girardi Karšulin, Ljerka Schiffler, Ivica Martinović.

1. Uvod

Interes za sastavljanje bibliografija o Frani Petriću (*Franciscus Patricius*, 1529-1597), jednom od najvažnijih hrvatskih filozofa, u hrvatskoj je znanstvenoj zajednici prvi put iskazan bibliografijom koja je otisnuta prije točno četrdeset godina. Do danas su hrvatski istraživači Petrićeva djela sastavili sveukupno četiri bibliografije. Prvu je izradio Vladimir Premec i objavljena je 1968. godine u njegovu djelu *Franciskus Patricijus*; drugu su zajednički potpisali Vladimir Premec i Franjo Zenko, a otisnuta je 1979. godine, uz 450. obljetnicu Petrićeva rođenja, kao nepaginirani dodatak zagrebačkom pretisku Petrićeve *Nove sveopće filozofije*; treću, koja je objavljena 1993. godine u časopisu *Studia historiae philosophiae Croaticae*, potpisuju Vladimir Premec, Franjo Zenko, Mihaela Girardi Karšulin i Ljerka Schiffler; četvrtu

je 1997. godine, u trobroju časopisa *Dubrovnik*, a povodom obilježavanja 400. obljetnice Petrićeve smrti, sastavio Ivica Martinović.¹ Prve tri bibliografije pokrivaju razdoblje od Petrićeva doba do trenutka svoga objavljivanja, dok je Martinović izradio specijalnu "Bibliografiju o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.". Ipak, bibliografije koje su izradili hrvatski autori nisu i sve bibliografije koje su sastavljene o creskom filozofu.

¹ Vladimir Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", u: Vladimir Premec, *Franciskus Patricijus* (Beograd: Odeljenje za filozofiju Instituta društvenih nauka, 1968), pp. 80-93; Vladimir Premec i Franjo Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", u: Premec i Zenko, "Bibliografija", nepaginirani dodatak od 12 listova u izdanju: *Franciscus Patricius, Nova de universis philosophia / Frane Petrić, Nova sveopća filozofija* (Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1979); "Bibliography [on Frane Petrić]", compiled by Vladimir Premec (1968) and updated by Franjo Zenko (1979), Mihaela Girardi Karšulin (1992) and Ljerka Schiffler (1993), *Studia historiae philosophiae Croaticae* 2 (1993), pp. 201-225; Ivica Martinović, "Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.", *Dubrovnik* 8/1-3 (1997), pp. 613-630.

Četirima hrvatskim bibliografijama prethodile su dvije bibliografije koje je o znamenitom hrvatskom renesansnom filozofu sastavilo dvoje talijanskih istraživača: Pietro Donazzolo (1912) i Paola Maria Arcari (1935).

Budući da je od objavljivanja prve hrvatske bibliografije o Petriću prošlo točno četrdeset godina (1968), a posljednja je otisnuta prije više od deset godina (1997), može se napraviti rekapitulacija i analiza svih četiriju do sada objavljenih hrvatskih bibliografija o Petriću. Za svaku od njih u članku će zato biti istraženo sljedeće:

1. Jesu li podaci u jedinici zapisani po ustaljenoj bibliografskoj metodologiji, dakle potpuni?
2. Jesu li podaci u uvrštenim bibliografskim jedinicama točni?
3. Ima li, nakon usporedbe analizirane bibliografije s bibliografijom koja joj prethodi, kakvih razlika i koje su to razlike?
4. Donosi li analizirana bibliografija doprinos kojim nadmašuje prethodnu bibliografiju i u čemu se taj doprinos sastoji?

Nakon ponuđenih odgovora na ova pitanja, bit će moguće zaključiti i o kvaliteti bibliografskih napora koje su, sastavljanjem svojih bibliografija o Petriću, ponudili hrvatski istraživači filozofske baštine. Osim toga, bit će moguće odgovoriti i na sljedeće prevažno pitanje: jesu li četiri hrvatske bibliografije o Petriću dobre u tolikoj mjeri da sljedeću bibliografiju o creskom filozofu ažuriramo tek onim naslovima koji su otisnuti u razdoblju od objavljivanja posljednje bibliografije do danas ili je nužno sastaviti novu i drugačiju bibliografiju u kojoj se nećemo oslanjati na neke jedinice i podatke koji su zabilježeni u ranijim bibliografijama?

2. Bibliografija Vladimira Premca iz 1968. godine

Prvu bibliografiju o Frani Petriću koja potječe iz pera nekog hrvatskog istraživača sastavio je Vladimir Premec. U njegovu bibliografiju uvrštene su jedinice od Petrićeva vremena, pa sve do 1965. godine. Premda su bibliografske jedinice grupirane po autorima, pri čemu pod imenom jednog autora zatičemo i do pet njegovih radova u kojima piše o

Petriću,² moguće je ustanoviti da Premčeva "Bibliografija radova o Patriciju" sadržava 401 jedinicu. Bibliografija pritom nije žanrovski određena, naprotiv, žanrovski je raznorodna i čini "bibliografski zbir rasprava, članaka, bilježaka, studija i monografija",³ ali i novinskih članaka, leksikonā, enciklopedija te rječnikā. Osnovni kriterij po kojemu je neka jedinica zaslužila biti uvrštenom u bibliografiju počivao je isključivo na tome da sadržava podatke o Frani Petriću.

Sastavljanjem i objavljivanjem svoje bibliografije, Premec je pohvale i zasluge zaslužio zbog barem dvaju razloga:

1. Premec je prvi hrvatski istraživač povijesti hrvatske filozofske baštine koji nudi bibliografiju o znamenitom creskom renesansnom filozofu;
2. Premčeva bibliografija, jer može poslužiti kao važno pomagalo, ukazuje na brojna djela i pisce čiji podaci o Frani Petriću omogućavaju još kvalitetnije proučavanje Petrićeva života i djela.

2.1. Nepotpunosti

Uz pohvale i zasluge, koje Premčevoj bibliografiji nedvojbeno pripadaju, prva hrvatska bibliografija o Petriću sadržava i brojne nedostatke. Najčešći se tiče nepotpunosti bibliografskih jedinica. Naime, prema ustaljenoj metodologiji, bibliografska jedinica morala bi sadržavati sljedeće podatke:

1. Prezime pisca;
2. Ime pisca;
3. Naslov djela:
 - a) Ukoliko je riječ o članku, nužno je zabilježiti naslov časopisa ili knjige u kojem je članak objavljen;
 - b) Ukoliko se radi o leksikonu, enciklopediji, rječniku ili srodnim im izdanjima, nužno je zabilježiti izdanje i svezak u kojemu su podaci o Petriću uvršteni;

² Premec tako bilježi da, primjerice, Stefano Petris i Angelo Solerti o Petriću pišu u svojim pet djela: Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Petris S", p. 89; s. v. "Solerti A", pp. 90-91.

³ Premec, "Bilješka uz bibliografiju", p. 93.

4. Grad u kojem je djelo objavljeno;
5. Nakladnik (izdavač);
6. Godina objavljivanja djela;
7. Stranica ili stranice na kojima se podaci o Petriću nalaze:
 - a) Ukoliko se radi o leksikonu, enciklopediji, rječniku ili srodnim im izdanjima, nužno je zabilježiti i naslov natuknice u kojoj su podaci o Petriću uvršteni, kao i, ako postoji, njezin broj;
 - b) Budući da se leksikoni, enciklopedije, rječnici i srodna im izdanja nerijetko služe listom ili stupcem za označavanje teksta, nužno je koristiti se tim oznakama pri bibliografskoj obradi jedinice.

Dakle, primjerice:

Arcari, Paola Maria. *Il pensiero politico di Francesco Patrizi da Cherso* (Roma: Arti grafiche Zamperini & Lorenzini, 1935), 333 pp.

ili

Jacobs, Emil. "Francesco Patricio und seine Sammlung griechischer Handschriften in der Bibliothek des Escorial", *Zentralblatt für Bibliothekswesen* 25 (Leipzig, 1908), pp. 19-47.

ili

Morery, Louys. *Le grand dictionnaire historique*, septième édition où l'on a mis le Supplément dans le même ordre Alphabetique, corrigé un très-grand nombre de fautes, & ajôté quantité d'Articles & de Remarques importantes. Tome quatrième. N-Z. (A Amsterdam: Chez Boom & Van Someren, Pierre Mortier, Henri Desbordes / A Utrecht: Chez Guillaume Van de Water / A La Haye: Chez Adrian Moetjens, 1694), s. v. "Patritius, vulgairement Patrizio (François) Philosophe", p. 114b.

U svojoj "Bilješki uz bibliografiju" Premec je, s uvjerenošću da nudi jedinice koje su potpune i koje zadovoljavaju bibliografske standarde, zapisao sljedeću rečenicu: "Ako pojedine bibliografske jedinice nisu potpuno citirane nije krivnja na meni nego na autoru koji je prepisivao izvornik".⁴ Kada bi tog neimenovanog autora doista i okrivili

za nepotpuno citiranje "pojedinih bibliografskih jedinica", a nakon analize svih jedinica koje je Premec uvrstio u svoju bibliografiju, ipak bi morali izreći sljedeći zaključak: u "Bibliografiju radova o Patriciju" Vladimir je Premec uvrstio gotovo polovicu nepotpunih jedinica. Naime, od 401 bibliografske jedinice potpune podatke ima njih 206, a nepotpunih bibliografskih jedinica je, nažalost, čak 195 (tablica 1. A). Nepotpunost Premčevih bibliografskih jedinica očituje se u izostavljanju podataka o izdanju, svesku i stranicama na kojima se u nekom djelu podaci o Petriću nalaze.

Potpuna bibliografska jedinica svakom je istraživaču od iznimne važnosti, i to bez obzira istražuje li o životu i djelu Frane Petrića ili o životu i djelu nekog drugog njemu važnog učenjaka. Poteškoće s kojima se svaki istraživač može susresti, ukoliko mu za njegovo istraživanje jedine podatke pruža nepotpuna bibliografska jedinica, prikazat ću primjerima dviju nepotpunih jedinica o Petriću Cresaninu koje nam u djelu *Allgemeines Gelehrten-Lexicon* nudi njemački leksikograf Christian Gottlieb Jöcher (1694-1758). Svoj *Lexicon* Jöcher je u četiri sveska objavio tijekom 1750. i 1751. godine.⁵ Na kraju natuknice o Petriću, koju uvrštava u treći svezak *Lexicon*, Jöcher je zapisao i pokrate izvorā kojima se pri pisanju natuknice poslužio.⁶ Zbog njihove bibliografske nepotpunosti, od devet pokrata Jöcherove natuknice o Petriću najviše poteškoća zadaju nam izvori koje Jöcher zapisuje pokratama "Nic." i "B." Uvidom u "Verzeichniß der Schrifften", koji je priložen na kraju sveska, doznajemo da Jöcher uz pokratu "Nic." bilježi jedinicu "Niceron memoires",⁷ a uz pokratu "B." jedinicu "Bayle dictionnaire historique critique".⁸ Ovo su jedine Jöcherove informacije o

5 Christian Gottlieb Jöcher, *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, Erster Theil A-C (Leipzig: in Johann Friedrich Buchhandlung, 1750); Christian Gottlieb Jöcher, *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, Zweiter Theil D-L (Leipzig: in Johann Friedrich Buchhandlung, 1750); Christian Gottlieb Jöcher, *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, Dritter Theil M-R (Leipzig: in Johann Friedrich Buchhandlung, 1751); Christian Gottlieb Jöcher, *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, Viertel Theil S-Z (Leipzig: in Johann Friedrich Buchhandlung, 1751).

6 Jöcher, *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, Dritter Theil M-R, s. v. "Patricius (Franc.)", c. 1303.

7 "Verzeichniß der Schrifften, so in dieser Ausgabe häufig gebraucht worden, nebst deren Abbreviaturen", u: Jöcher, *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, Dritter Theil M-R, ff. Iiiiii1v-3v, na f. Iiiiii2v.

8 "Verzeichniß der Schrifften, so in dieser Ausgabe häufig gebraucht worden, nebst deren Abbreviaturen", u: Jöcher, *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, Dritter Theil M-R, f. Iiiiii1v.

4 Premec, "Bilješka uz bibliografiju", p. 93.

piscima i njihovim djelima iz kojih je crpio podatke za svoju natuknicu o Petriću. Od 1727. do 1745. godine objavljena su 43 sveska djela *Mémoires*,⁹ koja je sastavio francuski učenjak Jean-Pierre Nicéron (1685-1738). U svakog od njih uvršteni su učenjaci koji nisu razvrstani niti po abecednom niti po kronološkom slijedu. Da pronađemo Nicéronovu natuknicu o Petriću i doznamo njen sadržaj, želeći ga, primjerice, usporediti s podacima iz Jöcherove natuknice o Petriću, primorani smo provjeriti sadržaj gotovo svake stranice pojedinog sveska. U 36. svesku *Mémoiresa*, objavljenog 1736. godine, uvrštena je natuknica o Patriziju iz Siene (1413-1492), biskupu grada Gaete koji je poznat po djelima *De regno et regis institutione* i *De institutione republicae*.¹⁰ Iz sadržaja te natuknice doznajemo da je Nicéron zasebnu natuknicu namjeravao posvetiti i Frani Petriću Cresaninu, a potvrdu tome čitamo u sljedećoj Nicéronovoj rečenici: "François Patrizi [iz Siene] živio je stoljeće prije filozofa o kojemu ću kasnije govoriti i s kojim su ga neki brkali".¹¹ Nakon analize svih svezaka i natuknica uvrštenih u *Mémoires*, istraživač će biti primoran donijeti sljedeći zaključak: svoju najavu da će govoriti o Petriću Cresaninu [filozofu] Nicéron, nažalost, nije ostvario i natuknice o znamenitom hrvatskom renesansnom filozofu nema ni u jednom od 43 svezaka Nicéronova djela. Drugi Jöcherov izvor koji će mi poslužiti kao primjer ukazivanja na poteškoće s kojima se istraživač može susresti kada bibliografska jedinica ne sadržava podatak o izdanju nekog djela, znameniti je *Dictionnaire historique et critique* francuskog leksikografa Pierrea Baylea (1647-1706). Do 1751. godine, kada Jöcher objavljuje treći svezak svog *Lexicona*, tiskano je nekoliko izdanja Bayleova *Rječnika*. U svakog od njih uvrštena je i natuknica o Frani Petriću Cresaninu. No, sadržaj natuknice kojeg Bayle o Petriću nudi

u prvom izdanju svog *Rječnika* (1697)¹² umnogome se razlikuje od sadržaja zabilježenog u drugom izdanju *Rječnika* (1702).¹³ Kada sadržaj natuknica koje je Bayle o Petriću ponudio u prvom i drugom izdanju *Rječnika* usporedimo sa sadržajem natuknice o Petriću koja je uvrštena u Jöcherov *Lexicon* zaključit ćemo sljedeće: u svojoj natuknici o Petriću Jöcher se poslužio podacima koje je Bayle o Petriću objavio u drugom izdanju svog *Rječnika*; Bayleov *Dictionnaire historique et critique* ključni je izvor Jöcherove natuknice o Petrićevoj biografiji. Zaključak o Bayleovu *Rječniku* kao ključnom izvoru Jöcherove natuknice o Petrićevoj biografiji ne bi bio izvjestan da smo s Jöcherovom natuknicom usporedili samo one podatke koje je Bayle zapisao u prvom izdanju svoga *Rječnika*.

Neke jedinice Premčeve bibliografije sadržavaju podatke o svescima, godini njihova objavlivanja i stranicama na kojima se u nekom djelu govori o Petriću. Ipak, takvih bibliografskih jedinica tek je tridesetak, a kao primjere Premčevih potpunih jedinica ističem djela kojima su pisci Friedrich Gotthilf Freytag (1723-1776),¹⁴ Guglielmo Libri (1802-1869)¹⁵ i Giacomo Maria Paitoni (1710-1774).¹⁶ Ali istovremeno, i to u barem trideset jedinica, podatke o svescima, izdanjima i strani-

9 [Jean-Pierre] Nicéron, *Mémoires pour servir à l'Histoire des hommes illustres dans la republique des lettres*. Avec un catalogue raisonne' de leurs ouvrages. Tome I-XLIII. (A Paris: Chez Briasson, Libraire, rue S. Jacques, à la Science, 1727-1745).

10 Nicéron, *Mémoires*, Tome XXXVI. (1736), s. v. "François Patrizi.", pp. 15-19.

11 Nicéron, *Mémoires*, Tome XXXVI. (1736), s. v. "François Patrizi.", p. 15: "François Patrizi naquit à Siene, d'une famille noble, & vécut un siècle avant le Philosophe dont je parlerai ailleurs, & avec lequel quelques uns l'ont mal à propos confondu." Isticanje kosim pismom moje.

12 [Pierre] Bayle, *Dictionnaire historique et critique*. Tome second, seconde partie. P-Z. (A Rotterdam: Chez Reinier Leers, 1697), s. v. "Patrice (François)", pp. 749-751. Glavna natuknica "Patrice (François)", na pp. 749-750, i o Patriziju iz Siene (*Patrice le Siennois*) i o Petriću Cresaninu (*Patrice le Philosophe*); bilješka (A), na pp. 749-750, pretežito o Patriziju iz Siene (*Patrice le Siennois*), a tek usputno o Petriću Cresaninu (*Patrice le Philosophe*); bilješka (B), na pp. 750-751, u cijelosti o Petriću Cresaninu (*Patrice le Philosophe*). Natuknicu je Bayle dodatno opremio rubnim bilješkama, koje su označene posebnim znakovima i slovima.

13 [Pierre] Bayle, *Dictionnaire historique et critique*. Tome troisième, seconde édition. Revue, corrigée & augmentée par l'Auteur. N-Z. (A Rotterdam: Chez Reinier Leers, 1702), s. v. "Patrice (François)", pp. 2320-2322. Glavna natuknica "Patrice (François)", na pp. 2320-2322, i o Patriziju iz Siene (*Patrice le Siennois*) i o Petriću Cresaninu (*Patrice le Philosophe*); bilješka (A), na pp. 2320-2321, pretežito o Patriziju iz Siene (*Patrice le Siennois*), a tek usputno o Petriću Cresaninu (*Patrice le Philosophe*); bilješka (B), na pp. 2321-2322, u cijelosti o Petriću Cresaninu (*Patrice le Philosophe*); bilješka (C), na p. 2322, u cijelosti o Petriću Cresaninu (*Patrice le Philosophe*). Natuknicu je Bayle dodatno opremio rubnim bilješkama, koje su označene posebnim znakovima i slovima.

14 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Freytag F. G.", p. 84: "Freytag F. G, *Adparatus litterarius*. Lipsiae 1752-1755, T. III, p. 83, 96."

15 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Libri G", p. 86: "Libri G, *Histoire des sciences mathématique en Italie*. Paris 1841, T. IV p. 98-99."

16 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Paitoni G. M.", p. 88: "Paitoni G. M, *Biblioteca degli autori antichi greci e latini volgarizzati*. Venezia 1766, T. I p. 304; T. II p. 218; T. III p. 180."

cama na kojima je o Petriću pisano Premec uopće nije zabilježio. Da iz takvih jedinica ne možemo doznati mnoge važne podatke koji bi u svakoj bibliografiji, izrađenoj po ustaljenim metodološkim pravilima, morali biti sastavnim dijelom bibliografske jedinice, potkrijepit ću primjerima dviju jedinica uvrštenih u Premčevu bibliografiju: prva je "Frizzi A", a druga "Graevi J. G".

Primjer 1.

"Frizzi A, *Memorie per la storia di Ferrara*. Ferrara 1847-1850."¹⁷

Iz Premčeve jedinice u kojoj je kao autor zabilježen Antonio Frizzi (1736-1800) ne možemo doznati sljedeće važne podatke:

1. *Memorie per la storia di Ferrara* sadržavaju pet svezaka;
2. U razdoblju od 1847. do 1850. godine *Memorie per la storia di Ferrara* objavljene su u svom drugom izdanju,¹⁸ a taj podatak istaknut je na svakom svesku drugog izdanja (*seconda edizione*);
3. Podaci o Petriću u drugom su izdanju zapisani na 412., 442. i 448. stranici četvrtog sveska¹⁹ te na 446. stranici petog sveska;²⁰
4. Četvrti i peti svezak drugoga izdanja objavljeni su 1848. godine.

17 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Frizzi A", p. 84.

18 Antonio Frizzi, *Memorie per la storia di Ferrara*. Seconda edizione. Volume I-V (Ferrara: Presso Abram Servadio editore, 1847-1850); Usp. prvo izdanje: Frizzi, *Memorie per la storia di Ferrara*. Tomo I-V (Ferrara: Per Francesco Pomatelli, 1791-1809).

19 Frizzi, *Memorie per la storia di Ferrara*. Seconda edizione. Volume IV (1848), p. 412: "L'Ab. Pierantonio Serassi nella *Vita* che di lui scrisse, opera nel suo genere incomparabile, fa la rassegna de' principali, che furono Antonio Montecatino filosofo celeberrimo, Ascanio Giraladini neofito, Francesco Patrizio insigne Lett. di filosofia nella Università, il Dott. Claudio Bertazzoli, il Protonot. Orazio Ariosti, il Cav. Battista Guarini, un certo Brunello, ed un Maddalò."; p. 442: "Non è quindi maraviglia se all' età di questo Duca fiorirono nella città nostra Alessandro Milleville che morì li 7 Settembre 1589 (1), Ercole Pasquini, Luzzasco Luzzaschi, ... Francesco ed Alfonso Della Viola, tutti ferraresi di gran rinomanza a que' tempi, parte maestri di cappella, parte cantori, e suonatori di strumenti, e parte autori di opere musicali stampate, de' quali più particolari notizie si possono avere dal Faustini (2), dal Guarini (3), dal Borsetti (4), e dal Patrizio (5)."²⁰ U bilješki 5 Frizzi bilježi: "*Dial. della Stor. poet.* nella dedic."; p. 448: "Di molti di loro si è già fatta, onde mi contenterò di aggiungere ai medesimi, e trascogliere da' soli forestieri, Francesco Patrizi, Bernardino Percivalle, Tarquinia Molza, Uberto Foglietta, Pirro Ligorio, Gio. Giacompo Orgeat, Evangelista Quadramio, Luigi Anguillara, ed Alfonso Pancio, noti abbastanza nella storia letteraria."

20 Frizzi, *Memorie per la storia di Ferrara*. Seconda edizione. Volume V (1848), p. 446: "Altre opere sue originali sono in Ferrara: ... - la B. V. sulle nubi, e sotto li due beati serviti, Angelo Porro e Francesco Patrizi, nella chiesa della consolazione:"

Dakle, bibliografsku jedinicu o Frizzijevu djelu mogli bismo smatrati potpunom tek onda kada bi bila zapisana na sljedeći način:

Frizzi, Antonio. *Memorie per la storia di Ferrara*. Seconda edizione. Volume I-V (Ferrara: Presso Abram Servadio editore, 1847-1850); Volume IV (1848), p. 412, 442 i 448; Volume V (1848), p. 446.

Primjer 2.

"Graevii J. G, *Thesaurus antiquitatum romanorum*. Halmam 1694."²¹

Premčeva jedinica u kojoj je kao autor zabilježen Johann Georg Graevius (1632-1703) ne omogućava nam doznati sljedeće važne podatke:

1. *Thesaurus antiquitatum Romanorum* sadržava 12 svezaka;
2. Svesci *Thesaurusa* objavljeni su od 1694. do 1699. godine;²²
3. Latinski prijevod Petrićeva djela *La militia romana di Polibio Livio e Dionigi Halicarnasseo* tiskan je u desetom svesku koji je objavljen 1699. godine;
4. Prijevod naslovnice i Petrićeve posvete Alfonsu II. d'Este u *Thesaurusu* je otisnut od 821. do 826. stranice, dok je prijevod sadržaja Petrićeva djela otisnut u dvostupčanom slogu - od 827. do 998. kolone;
5. U predgovoru desetog sveska, osim najave prijevoda Petrićeva djela, Graevius je, kao urednik *Thesaurusa*, istaknuo da su o vrsnoći ovog Petrićeva djela pisali učenici ljudi. Pritom podsjeća na pisma Josepha Justea Scaligera i na *Pinakoteku* Ianusa Niciusa Erythraeus (Gian Vittorio Rossi);²³

21 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Graevii J. G", p. 85.

22 Joannes Georgius Graevius [= Johann Georg Graevius] (congestus), *Thesaurus antiquitatum Romanarum*, Tomus primus-duodecimus. (Traject. ad Rhen.: Apud Franciscum Halmam; Lugd. Batavor.: Apud Petrum vander AA, 1694-1699). Podaci o godinama objavljivanja svezaka *Thesaurusa* su sljedeći: 1694. godine objavljen je prvi i drugi svezak; 1696. godine treći i peti; 1697. četvrti i šesti; 1698. sedmi i osmi; 1699. deveti, deseti, jedanaesti i dvanaesti.

23 Graevius, "Lectori S. D. Joannes Georgius Graevius", u: Graevius (congestus), *Thesaurus antiquitatum Romanarum*, Tomus decimus. (1699), ff. **2r-***4v, ***1r-***2r, na f. ***1r: "Bergerium excipit non minus desideratum opus, in Latio aequae non visum ac Bergerianum, Francisci Patricii de re militari commentarius. Nam lingua Italica fuit scriptus, & in his terris rarissimus habitus, ex qua in Latinam convertit Vir Cl. Ludolphus Neocorus. Quantus vir fuerit Patricius in omni

Dakle, bibliografsku jedinicu o Graeviusovoj zbirci mogli bismo smatrati potpunom tek onda kada bi bila zapisana na sljedeći način:

Graevius, Joannes Georgius [= Graevius, Johann Georg] (congestus), *Thesaurus antiquitatum Romanarum*, Tomus decimus. (Traject. ad Rhen.: Apud Franciscum Halmam; Lugd. Batavor.: Apud Petrum vander AA, 1699), f. ***1r, pp. 821-826, cc. 827-998.

Nažalost, uz do sada iznijete primjere, u bibliografiju su, i to čak u barem dvadesetak slučajeva, uvrštene i jedinice koje, po mom sudu, ne zadovoljavaju ni elementarne kriterije po kojima bi mogle dobiti svoje mjesto u nekoj bibliografiji. One, osim prezimena, početnog slova imena pisca i naslova njegova djela, ne sadržavaju niti jedan drugi podatak. Kao primjere takvih neprimjerenih jedinica uvrštenih u bibliografiju ističem četiri jedinice u kojima je naslov djela zabilježen na talijanskom, francuskom, latinskom i njemačkom jeziku, a zapisane su na sljedeći način:

“Baldi B, *Versi e prose*”;

“Chavalier T, *L'essai du savoir des anciens et des modernes*.”;

“Marnavich T, *De Illyrico caesaribusque illyricis*.”;

“Teichmüller, *Aristotelische Forschungen*.”²⁴

Premda zna da je o Petriću pisano na više stranica, Premec uz desetak djela nije zabilježio podatke o svim stranicama nego samo o prvoj, a zatim je napomenom “i dalje” naznačio da podatke o Petriću možemo naći i na nekim drugim stanicama koje slijede. Kao primjere jedinica koje sadržavaju takvu napomenu upućujem na jedinice

“Ginguené P. L.”²⁵ i “Launoy J.”²⁶ Iako je njihova potpunost dvojbena, pri analizi bibliografije ove su jedinice smatrane potpunima te su kao takve i uvrštene u Tablicu 1. Naravno, Premec je morao navesti sve stranice na kojima se zapisi o Petriću u pojedinom djelu nalaze, kao što je to, primjerice, učinio kod bibliografskih jedinica “Caterbi G.”²⁷ i “Rivaud A.”²⁸

Sljedeći nedostaci u Premčevoj bibliografiji tehničke su naravi. S obzirom da u oba slučaja donosi iste podatke, bibliografska jedinica “Ergenröther G” neopravdano je i nepotrebno zapisana dvaput i to za redom.²⁹ Osim toga, nastojanje da jedinice budu uvrštene po abecednom redosljedu nije poštovano u nekoliko slučajeva. Ističem tri primjera:

1. Nakon jedinice “Ladvocat” slijedi jedinica “Lencetti V”, a tek potom jedinice “Lasswitz K”, “Launoy J”, “Le Clerc”, “Leibnitii G. G.” i “Lemessi”;³⁰
2. Nakon jedinice “Otto H” slijedi jedinica “Paitoni G. M”, a onda “Ottuv Slovník Načný”;³¹
3. Nakon jedinice “Pardi G” slijedi jedinica “Patričić (Patrizio Dalmatino) Franjo.”, zatim “Papadopoli N. C”, pa onda ponovo jedinica “Pardi G”.³²

I na kraju, premda je djela koja pripadaju samo jednom autoru uglavnom zabilježio po kronološkom redosljedu njihova objavljivanja, Premec je u nekoliko navrata od te prakse ipak odstupio. Po kronološkom redosljedu tako nisu zapisana djela kojima su autori, primjerice, Giusto Fontanini (1666-1736), Giovanni Gentile (1875-1944) ili Angelo Solerti (1865-1907), nego su u bibliografiju uvrštena na sljedeći način:

25 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Ginguené P. L”, p. 85: “Ginguené P. L, *Storia della letteratura italiana*. Firenze 1827, T. 10 p. 24 i dalje.”

26 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Launoy J”, p. 86: “Launoy J, *De varia Aristotelis in academia parisiensi fortuna*. Hannoveri, Vitenbergae 1720, p. 279 i dalje.”

27 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Caterbi G”, p. 82: “Caterbi G, *La Chiesa di Sant’Onofrio e le sue tradizioni religiose, storiche, artistiche e letterarie*. Fiorense, Roma 1859, p. 108, 109, 143.”

28 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Rivaud A”, p. 90: “Rivaud A, *Histoire de la philosophie*, PUF, Paris 1950, T. II pp. 364-366.”

29 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Ergenröther G”, p. 83.

30 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, p. 86.

31 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, p. 88.

32 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, pp. 88-89.

doctrinae genere, in Philosophiae reconditae mysteriis dilucidandis, aequae ac in litteris abstrusioribus illustrandis, nemo paullo humanior ignorat. Id enim tot eximia ingenii ejus monumenta luculente testantur. Primus Romanae rei militaris praestantiam Polybium secutus detexit, cui quantum debeant, qui post illum in hoc argumento elaborarunt, non nesciunt viri docti, qui Josephi Scaligeri epistolas, aut Nicii Erythraei Pinacothecam legerunt. Nonnulla quidem rectius & explicatius sunt tradita de hac doctrina post Patricium a Justo Lipsio & aliis, qui in hoc stadio cucurrerunt, ut non difficulter inventis aliquid additur, aut in iis emendatur, sed praecclare tamen fractae glacie laus Patricio est tribuenda.”

24 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Baldi B”, p. 80; s. v. “Chavalier T”, p. 82; s. v. “Marnavich T”, p. 87; s. v. “Teichmüller”, p. 91.

“Fontanini G, *L'Aminta di Tasso difeso ed illustrato*. Zenobi e Placco, Roma 1700.

Biblioteca della eloquenza ital. Pasquali, Venezia 1753, T. I.

Bibliothecae Jos. Renati Imperiali catalogus. Gonzaga, Romae 1711.”³³

“Gentile G, *Giordano Bruno e il pensiero del Rinascimento*. Vallecchi, Firenze 1920.

Il pensiero italiano del Rinascimento. Sansoni, Firenze 1940, XVIII p. 205, 209, 412, 413. *Studi vichiani*. Messina, Principato 1915.”³⁴

“Solerti A, *Autobiografia dell' Patrizzii*. U: ‘Archivio storico per Trieste, l'Istria e il Trentino[.]’. Vol. III, fasc. 3-4, 1886.

Ferrara e la Corte Estense nella seconda metà del sec. decimosesto. Lapi, Città di Castello 1900.

Documenti riguardanti lo studio di Ferrara nei sec. XV e XVI. U: ‘Atti della Deputaz. Ferr. di Stor. Patr.’, Ferrara 1892, Vol. IV.

Appendice delle opere in prosa di T. Tasso. Le Monnier, Firenze 1892.

Vita di T. Tasso. Loescher, Torino 1895.”³⁵

Zašto Premčeva bibliografija sadržava tako mnogo nepotpunih jedinica? Odgovor, što ću ga obrazložiti u daljnjem dijelu teksta, je sljedeći: zato što Premec preuzima jedinice iz dviju bibliografija o Petriću koje su sastavljene i objavljene prije njegove. Prvu bibliografiju o Frani Petriću sastavio je Pietro Donazzolo i ona se nalazi na kraju njegova članka “Francesco Patrizio di Cherso erudito del secolo decimosesto (1529-1597)” koji je 1912. godine tiskan u Poreču i objavljen u 28. svesku časopisa *Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria*.³⁶ Drugu bibliografiju o Petriću, koju 1935. godine objavljuje u svojoj knjizi *Il pensiero politico di Francesco Patrizi da Cherso*, sastavila je Paola Maria Arcari.³⁷ Da se Premec poslužio bibliografijama koje su o Petriću

objavili Donazzolo i Paola Arcari, dokazuje nam, prije svega, njegova “Bibliografija radova o Patriciju” u koju je uvrstio oba navedena djela.³⁸ Osim toga, u uvodu svoje studije *Franciskus Patricijus* Premec bilježi rečenicu: “Služio sam se i bibliografskim podacima koje je objavio Donazzolo”.³⁹ Još točniju informaciju o izvorima njegove “Bibliografije radova o Patriciju”, a što će potvrditi daljnja analiza, dobili bismo tek onda da se Premec, osim na bibliografske podatke Pietra Donazzola, pozvao i na bibliografske podatke koje je objavila Paola Maria Arcari. Djelom ove talijanske znanstvenice, nazvavši ga “biografskim prikazom”, Premec se, po vlastitim riječima, poslužio samo u prvom dijelu svoje knjige, onda dok je “nastojao rekonstruirati Patricijevu biografiju”.⁴⁰

Najpouzdanije dokaze za tvrdnju da izvori Premčeve bibliografije počivaju na ranije objavljenim bibliografijama, zacijelo će nam pružiti usporedba bibliografija koje su sastavili Donazzolo i Paola Arcari s bibliografijom koju je objavio Premec. Od 266 jedinica, koliko ih je u svoju bibliografiju o Petriću uvrstio Donazzolo, u bibliografiji Vladimira Premca nije zabilježeno samo njih osam. Kada, pak, Premčevu bibliografiju usporedimo s bibliografijom koju je sastavila Paola Arcari, rezultat je sljedeći: od 233 jedinice, koliko ih je u svoju bibliografiju uvrstila Paola Arcari, u bibliografiji Vladimira Premca nisu zabilježene samo dvije jedinice - jednoj je autor Paolo Revelli,⁴¹ a drugoj Vjekoslav Hoić.⁴² Naravno, jedinice koje su uvrštene u bibliografiju Pietra Donazzola u brojnim se slučajevima podudaraju s

33 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, p. 84.

34 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, p. 85.

35 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, pp. 90-91.

36 “Bibliografia”, pp. 133-146, u: Pietro Donazzolo, “Francesco Patrizio di Cherso erudito del secolo decimosesto (1529-1597)”, *Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria* 28 (Parenzo, 1912), pp. 2-147.

37 Paola Maria Arcari, “Bibliografia”, u: Paola Maria Arcari, *Il pensiero politico di Francesco Patrizi da Cherso* (Roma: Arti grafiche Zamperini & Lorenzini, 1935), pp. 295-332.

38 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Donazzolo P”, p. 83: “Donazzolo P, *Francesco Patrizio di Cherso, erudito del secolo XVI*. ‘Atti e memorie della Società istriana di Archeologia e storia patria’ XXVIII/1912, p. 1-147”; s. v. “Arcari P. M”, p. 80: “Arcari P. M, *Il pensiero politico di Francesco Patrizi da Cherso*. Zamperini e Lorenzini, Roma 1935, p. 335.” U obje bibliografske jedinice Premec je zapisao sljedeće netočne podatke: naslov članka Pietra Donazzola nije “Francesco Patrizio di Cherso, erudito del secolo XVI.” nego “Francesco Patrizio di Cherso erudito del secolo decimosesto (1529-1597)”; članak Donazzola nije otisnut na stranicama 1-147, nego na stranicama 2-147.; knjiga Paole Marije Arcari ne sadržava 335 nego 333 stranice.

39 Premec, *Franciskus Patricius*, p. 5.

40 Premec, *Franciskus Patricius*, p. 5.

41 Paola Maria Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, u: Arcari, “Bibliografia”, pp. 303-319, s. v. “Revelli prof. Paolo”, p. 315: “Revelli prof. Paolo - *Il trattato della marea di J. Dondi*. In riv. Georg. Ital. Fasc. III-IV marzo-aprile 1912, pp. 200-283.”

42 Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, s. v. “Vjekoslav Hoić”, p. 318: “Vjekoslav Hoić - *Naša zemlja Matica Hrvatska*. Zagreb, 1883.”

jedinicama koje su zabilježene u bibliografiji koju je objavila Paola Arcari. Nakon usporedbe jedinica koje su zapisane u bibliografijama dvoje talijanskih znanstvenika s onima koje su zapisane u "Bibliografiji radova o Patriciju", sa sigurnošću se može istaknuti da je Premec preuzeo gotovo dvije trećine jedinica koje su uvrštene u bibliografiju Donazzola ili Paole Arcari. Od sveukupno 401 jedinice Premčeve bibliografije, njih čak 294 ima identičan sadržaj, opaske, nepotpunosti i pogreške kao i jedinice koje se nalaze u bibliografijama dvoje talijanskih znanstvenika (Tablica 1. B).

Glavni izvor Premčeve bibliografije, iako u uvodu svoje knjige ističe samo "bibliografske podatke koje je objavio Donazzolo", ipak je "Bibliografia" koju je sastavila Paola Maria Arcari. Ovu ću tvrdnju potkrijepiti trima dokazima. Prvi i ključni dokaz odnosi se na kolikoću potpunih bibliografskih jedinica koje je Premec preuzeo od talijanske znanstvenice. Naime, u bibliografiji Pietra Donazzola, od sveukupno 266 jedinica, potpuni bibliografski podaci zabilježeni su samo u desetak jedinica. Barem 110 nepotpunih jedinica iz Donazzolove bibliografije potpunima su postale zahvaljujući podacima o izdanjima, brojevima svezaka ili stanicama koje je u svojoj bibliografiji zabilježila Paola Arcari. Da je Premec preuzeo samo jedinice iz bibliografije Donazzola tada broj potpunih jedinica zasigurno ne bi iznosio "čak" 118 (Tablica 1. B). Drugi dokaz pruža nam Premčeva odluka o zapisivanju imena autora. Kada se u bibliografijama dvoje talijanskih znanstvenika imena autora razlikuju, a što nije rijedak slučaj, Premec imena redovito preuzima od Paole Arcari. Tako Premec, kao i Paola Arcari, primjerice, bilježi "Baconi", a ne kao Donazzolo "Bacone", "Ménard", a ne "Menara", "Morhofius", a ne "Morhophi" ili "Sorel", a ne "Sorellus".⁴³ Treći dokaz zahvaljujemo jednoj od Premčevih pogrešaka u razvrstavanju jedinica po njihovu abecednom redoslijedu. U bibliografiju

je, po mom sudu, najprije uvrstio jedinice koje je objavila Paola Arcari, a tek potom one koje je objavio Donazzolo. Zbog toga i radi jednu od pogrešaka u abecednom redoslijedu. Naime, nakon jedinica "Rixner und Siber" i "Romei A" slijedi jedinica "Salata F", a onda opet jedinice koje počinju slovom "R" - "Rose V" i "Rosmini A".⁴⁴ U bibliografiji koju je sastavila Paola Arcari, nakon jedinica "Rixner T. A. e Siber T." i "Romei Annibale" doista slijedi jedinica "Salata Francesco", a potom i ostale koje počinju sa slovom "S",⁴⁵ dok je kod Donazzola broj jedinica koje slijede nakon "Rixer e Siber." te prethode jedinici "Salata Francesco.", ipak veći: nakon jedinice "Rixer e Siber." slijedi "Romei Annibale.", zatim "Rose Valentino." i "Rosmini Ant.", a tek onda "Salata Francesco" i ostale koje počinju sa slovom "S".⁴⁶ Kao novi dokaz Premčeve sklonosti i povjerenja prema bibliografiji koju je sastavila Paola Arcari može nam poslužiti i sljedeći primjer: kada bilježi podatke o djelu kojega su uredili Thaddaeus Anselm Rixner i Thaddaeus Siber, Premec nije preuzeo Donazzolovu jedinicu u kojoj Rixnerovo prezime nije točno zapisano - Rixer, umjesto Rixner - nego onu jedinicu koja je uvrštena u bibliografiju Paole Arcari, a u kojoj je Rixnerovo prezime točno zabilježeno.

Ipak, iz bibliografije koju je sastavio Donazzolo, Premec je preuzeo šezdesetak jedinica. Toliki broj jedinica nije uvršten u bibliografiju koju je sastavila Paola Arcari, a zabilježen je u onoj koju je sastavio Premec. Te jedinice Premec je od Donazzola preuzeo u cijelosti, a glavno zajedničko obilježje svih šezdesetak jedinica njihova je nepotpunost. Osim toga, a usprkos tome što su jedinice koje nudi Paola Arcari bile potpune, Premec je, srećom u manje od deset slučajeva, odlučio preuzeti nepotpune podatke koje je o istim jedinicama zapisao Donazzolo. Da je Premec, primjerice, svoje jedinice "Gimma G" ili "Sotomajor" preuzeo iz bibliografije Paole Arcari, njegova "Bibliografija radova o Patriciju" bila bi još bolja i potpunija:

43 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Baconi F", p. 80; s. v. "Ménard L", p. 87; s. v. "Morhofius D. G", p. 88; s. v. "Sorel C", p. 91. Usp. Arcari, "Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano", s. v. "Baconi Franc.", p. 303; s. v. "Ménard L.", p. 312; s. v. "Morhofius D. G.", p. 313; s. v. "Sorel Char...", p. 316. Usp. Donazzolo, "Bibliografia", s. v. "Bacone Franc.", p. 133, n. 11; s. v. "Menara L.", p. 141, n. 156; s. v. "Morhophi D. G.", p. 141, n. 163; s. v. "Sorellus", p. 144, n. 223.

44 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", p. 90.

45 Arcari, "Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano", p. 315.

46 Donazzolo, "Bibliografia", pp. 143-144, nn. 203-207.

Donazzolo

“*Gimma Giac.* - Idea della storia dell’ Italia letterata. Napoli 1723.”;

“*Sotomajor.* - Indices librorum expurgatorum et prohibitorum. Madrid 1667.”

Arcari

“*Gimma Ciacinto* - *Idea della storia dell’ Italia letterata.* Napoli, Mosca 1723, tomo II, pag. 499 e 511.”;

“*Sotomajor* - *Index librorum prohibitorum et expurgandorum novissimus* ill. ac. r. ad A. S. Madrid, Diaz, 1667, pag. 421 col. 2.”

Premec

“*Gimma G.* *Idea della storia dell’ Italia letterata.* Napoli 1723.”;

“*Sotomajor*, *Indices librorum expurgatorum et prohibitorum.* Madrid 1667.”⁴⁷

Ipak, po mom sudu, najinteresantniji dokaz koji također potkrepljuje tvrdnju da Premčeva bibliografija počiva na bibliografijama dvoje talijanskih znanstvenika, a istovremeno otkriva i Premčev metodološki pristup kojim se vodio u sastavljanju svoje bibliografije, pružaju nam njegove jedinice “Beer R” i “Crawfurd N”. Obje su nastale kombinacijom onih jedinica koje su u svojim bibliografijama zapisali Donazzolo i Paola Arcari.

Jedinica “Beer R”:

Donazzolo

“*Beer Dr. Rudolf.* - *Handschriftenschatze Spaniens.* - In *Sitzungsberichte der philos. - histor. Classe der Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien.* Vol. 124-130 nr. 134.”;

Arcari

“*Beer Dr. Rudolf* - *Handschriftenschatze Spaniens.* - Bericht über eine ind. Auftrage der Kais. Akademie der Wissenschaften Wien. Tempsky, 1894.”;

Premec

“*Beer R.* *Handschriftenschatze Spaniens.* U: ‘*Sitzungs Berichte der philos.-histor. Classe der Kais. Akademie der Wissenschaften Wien.*’ Vol. 124-130 no. 134. Tempsky, Wien 1894.”⁴⁸

Jedinica “Crawfurd N”:

Donazzolo

“*Crawfurd N.* - History of the house of Este from the time of Forrestus to the death of Alfonsus the last duke of Ferrara. London 1681, in 8°.”;

Arcari

“*Crawfurd N.* - *History of the hous of Este from the time of Forrestus to the death of Alfonsus the last duck of Ferrara.* London.”;

Premec

“*Crawfurd N.* *History of the Hous of Este from the Time of Forrestus to the Death of Alfonsus the last Duck of Ferrara.* London 1681.”⁴⁹

Da Premec poseže za bibliografijama Donazzola i Paole Arcari, potvrđuju još dva podatka:

1. Svoju jedinu uputnicu, s jedinice “Castravilla R” na jedinicu “Bulgarini B”, Premec je preuzeo od Pietra Donazzola;⁵⁰
2. Opasku da se djelo *Responsiones ad objecta Franc. Patritii contra Telesium*, kojemu je autor Antonio Persio (1542-1612), “čuva u biblioteci Magliabechiana u Firenzi”, Premec je imao priliku preuzeti iz obiju bibliografija talijanskih znanstvenika.⁵¹

47 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, p. 85 i p. 91. Usp. Donazzolo, “Bibliografia”, p. 139, n. 112. i p. 144, n. 224; Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, p. 310 i p. 317.

48 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, p. 81. Usp. Donazzolo, “Bibliografia”, p. 134, n. 22; Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, p. 304.

49 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, p. 83. Usp. Donazzolo, “Bibliografia”, p. 136, n. 66; Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, p. 306.

50 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Castravilla R” p. 82: “Castravilla R, *Discorso nel quale si mostra l'imperfezione della Commedia di Dante.* Vidi: Bulgarini B”. Usp. Donazzolo, “Bibliografia”, s. v. “Castravilla Rodolfo.”, p. 135, n. 50: “Castravilla Rodolfo. - Discorso nel quale si mostra l'imperfezione della Commedia di Dante (vedi Bulgarini B.)”

51 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, p. 89. Usp. Donazzolo, “Bibliografia”, s. v. “*Persii Antonii.*”, p. 142, n. 187: “*Persii Antonii.* - Responsiones ad objecta Franc. Patritii contra Telesium. (Questa, come la precedente opera, si conservano mss. nella Magliabecchiana di Firenze.)”; Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, s. v. “*Persii Antonii.*”, p. 314: “*Persii Antonii - Responsiones ad objecta Franc. Patritii contra Telesium* (mss. Magliabechiana di Firenze).”

U nekoliko jedinica, koje su u dvjema ranijim bibliografijama bile nepotpune, Premec je dodao podatke koji su bili potrebni da bi te jedinice postale potpunima. Tako tek u njegovoj bibliografiji, jer dodaje podatke o izdavaču ili stranicama na kojima je o Petriću pisano, potpunima postaju jedinice poput "Gliubich S", "Ritter H", "Šrepel M" i "Waddingus".⁵² Prilikom da, u usporedbi s bibliografijama Donazzola i Paole Arcari, potpune jedinice u njegovoj bibliografiji budu još brojnije, Premec, nažalost, nije sasvim dobro iskoristio. Premda je, primjerice, u jedinici "Jacobs E" dodao nove podatke, o gradu i godini objavljivanja članka, jedinica je i dalje ostala nepotpunom jer je Premec propustio zapisati podatke o stranici na kojima se članak u časopisu nalazi.⁵³ S obzirom da u "Bilješci uz bibliografiju" ističe da se poslužio knjigama koje su mu bile dostupne u Zagrebu,⁵⁴ o članku Emila Jacobsa mogao je zabilježiti sve potrebne podatke. Jacobsov članak o grčkim rukopisima, koje je Petrić donio s Cipra da bi ih onda prodao španjolskom kralju Filipu II. za njegovu knjižnicu u Escorialu, nalazi se, i to pod signaturom 98.926, u fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Istovremeno, pri preuzimanju jedinica iz dviju ranijih bibliografija, Premec je u svojoj bibliografiji netočno zapisao i prezimena nekolicine autora. Tako, primjerice, umjesto jedinice "Lancetti V", (Lancetti Vincenzo, 1767?-1851), koja je uvrštena u bibliografiju Donazzola, bilježi jedinicu "Lencetti V",⁵⁵ a umjesto "Zuccoli L" (Zuccoli Ludovico, 1599-1668) ili barem "Zuccolo Ludovico", kako zapisuju Donazzolo i Paola Arcari, navodi "Zoccolo L".⁵⁶ Najveću pogrešku ove naravi, Premec ipak čini uz dvojicu autora čije je prezime Guerrini. Dok Donazzolo i Paola Arcari ispravno bilježe da Olindo Guerrini (1845-1916) i Domenico Guerrini

(1860-1928) pišu dva različita djela, Premec je autorstvo obaju djela pripisao Olindu Guerriniju.⁵⁷

Tablica 1. Analiza bibliografije Vladimira Premca o Petriću iz 1968. godine. Usporedba Premčeve bibliografije s dvjema ranijim bibliografijama koje su o Petriću sastavili Pietro Donazzolo (1912) i Paola Maria Arcari (1935).

		potpune	nepotpune
A - Ukupni broj bibliografskih jedinica:	401	206	195
B - Jedinice preuzete iz bibliografija Pietra Donazzola i Paole Marije Arcari:	294	118	176
C - Nove jedinice:	107	88	19
D - Nove jedinice koje su trebale biti uvrštene u bibliografije Pietra Donazzola ili Paole Marije Arcari:	66	55	11
E - Nove jedinice koje su objavljene u razdoblju od 1935. do 1968. godine:	41	33	8

Unatoč tome što je iz dviju ranijih bibliografija preuzeo gotovo tri četvrtine jedinica, u Premčevoj je bibliografiji, naravno, zamjetan i njegov vlastiti doprinos. U usporedbi s bibliografijama dvoje talijanskih istraživača, Premec je u svoju bibliografiju uvrstio 107 novih jedinica. Od toga je čak 88 jedinica potpunih, dok svi potrebni podaci nedostaju u 19 slučajeva (Tablica 1. C). Pritom, kao posebice važan doprinos Premčeve bibliografije ističem i sljedeće: u svojoj bibliografiji Premec je zabilježio i 66 jedinica koje su, jer su objavljene ranije, u svoje bibliografije mogli uvrstiti Donazzolo ili Paola Arcari (Tablica 1. D). Taj doprinos je utoliko vredniji i zato jer brojne od tih "novih" jedinica potječu iz pera hrvatskih autora, primjerice Franje Jelašića, Franje Markovića, Tina Ujevića ili Nikole Žica,⁵⁸ ali i iz pera ostalih autora koji potječu s područja tadašnje države, primjerice Borislava Lorenca ili Dušana Nedeljkovića.⁵⁹ To

52 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", p. 85, 90, 91 i 92. Usp. Donazzolo, "Bibliografija", p. 139, n. 114, p. 143, n. 202, p. 145, n. 328 [228] i p. 146, n. 259; Arcari, "Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano", p. 310, 317 i 319.

53 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", p. 86. Usp. Arcari, "Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano", pp. 310-311.

54 Premec, "Bilješka uz bibliografiju", p. 93.

55 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Lencetti V", p. 86. Usp. Donazzolo, "Bibliografija", s. v. "Lancetti Vinc.", p. 140, n. 132.

56 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Zoccolo L", p. 92. Usp. Donazzolo, "Bibliografija", s. v. "Zuccolo Ludovico", p. 146, n. 258; Arcari, "Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano", s. v. "Zuccolo Ludovico", p. 319.

57 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Guerrini O", p. 85. Usp. Donazzolo, "Bibliografija", s. v. "Guerrini Olinto.", p. 139, n. 121 i s. v. "Guerrini D.", p. 139, n. 122; Arcari, "Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano", s. v. "Guerrini Olindo", p. 310 i s. v. "Guerrini D.", p. 310.

58 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Jelašić F", p. 86; s. v. "Marković F", p. 87; s. v. "Ujević T", p. 92; s. v. "Žic N", p. 92.

59 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Lorenca B", p. 87; s. v. "Nedeljković D", p. 88.

i smatram dvjema najvažnijim prednostima koje, nakon usporedbe s bibliografijama koje su sastavili Donazzolo i Paola Arcari, pripadaju bibliografiji Vladimira Premca: Premčeva bibliografija sadržava više jedinica nego što ih pojedinačno sadržavaju bibliografije Donazzola i Paole Arcari; Premčeva bibliografija afirmira i upućuje na hrvatski znanstveni te publicistički doprinos istraživanja života i djela Frane Petrića. Osim što bilježi 66 jedinica koje su mogle biti uvrštene u bibliografije dvoje talijanskih znanstvenika, Premec je još dodao i 41 jedinicu u kojima je o Petriću pisano u razdoblju od 1935. godine, dakle nakon objavljivanja bibliografije koju je sastavila Paola Arcari, do 1968. godine, odnosno objavljivanja njegove bibliografije. Od toga, 33 jedinice su potpune, dok sve potrebne podatke ne sadržava 8 jedinica (Tablica 1. E).

2.2. Netočnosti u Pietra Donazzola i Paole Marije Arcari

Osim nepotpunih, Premčeva bibliografija sadržava i netočne jedinice. Razlog Premčevih netočnosti najčešće počiva u njegovu preuzimanju jedinica koje su zabilježene u dvjema ranijim bibliografijama. Kao primjer ću istaknuti tek jedinicu koju je Premec zabilježio kao “Gaddius J”. U njoj su iznijeti sljedeći podaci:

“Gaddius J, *De scriptoribus non ecclesiasticis graecis, latinis, italicis*. Florentiae 1648, p. 150.”⁶⁰

Podatke o ovoj jedinici Vladimir je Premec preuzeo iz bibliografije koju je sastavila Paola Maria Arcari.⁶¹ Iako je Iacopo Gaddi (?-1668) svoje djelo *De scriptoribus non ecclesiasticis Graecis, Latinis, Italicis primorum graduum in quinque Theatris scilicet philosophico, poetico, historico, oratorio, critico* doista objavio 1648. godine u Firenci, u njemu podataka o Petriću nema. No, to ne znači da Gaddi natuknicu o Petriću nije napisao. Već sljedeće, 1649. godine, a pod istoimenim naslovom, Gaddi je u Lionu o-

bjavio drugi svezak svoga djela. U njega je uvrstio i natuknicu “Patritius Fran. Senensis”. Makar Gaddi misli da su obojica *Patritiusa* o kojima piše podrijetlom iz Siene, u natuknici je, od 150. do 154. stranice, obrađen i Frane Petrić Cresanin.⁶² Dakle, zbog pogrešnih podataka koje su u svojim jedinicama o Petrićevoj bibliografiji ponudili Paola Arcari i Premec, isprva bismo mogli zaključiti da Iacopo Gaddi o Petriću nije pisao, no takav zaključak ne bi bio moguć da su u bibliografskoj jedinici “Gaddius, Iacobus” bili ponuđeni sljedeći točni podaci:

Gaddius, Iacobus [= Gaddi, Iacopo], *De scriptoribus [non ecclesiasticis, Graecis, Latinis, Italicis primorum graduum in quinque Theatris scilicet philosophico, poetico, historico, oratorio, critico] tomus secundus* (Lugduni: Ex typographia Ioan. Pet. Chancel, viâ Paradis, iuxta Divae Confortatricis, 1649), s. v. “Patritius Fran. Senensis”, pp. 148-154; unutar ove natuknice o Frani Petriću Cresaninu (*Patritius Franciscus alter*) na pp. 150-154.

2.3. Netočnosti sâmoga Premca

Unatoč tome što netočne podatke najčešće duguje bibliografijama Donazzola i Paole Arcari, Premec je, ipak, odgovoran za nekoliko netočnosti s kojima se prvi put susrećemo tek u njegovoj bibliografiji. Kao primjere ističem sljedeće njegove jedinice: “Bayle”, “Blount T. P”, “Gesnerus D” i “Pope B. T”.

2.3.1. Bayle o Petriću - u trećem svesku Rječnika?

Uz podatke koje su u jedinici o Bayleovu Rječniku ponudili Donazzolo i Paola Arcari, a koji se sastoje od Bayleova prezimena, imena, naslova, te grada i godine objavljivanja njegova Rječnika, Premec je zapisao i podatak o broju sveska u kojega je, po njemu, Pierre Bayle uvrstio natuknicu o Petriću. Tako jedinica koju je Premec zabilježio o Bayleu glasi:

60 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Gaddius J”, p. 84.

61 Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, s. v. “Gaddii Jacobi”, p. 309: “Gaddii Jacobi - *De scriptoribus non ecclesiasticis graecis, latinis, italicis*, Florentiae, 1648, pag. 150.” Usp. Donazzolo, “Bibliografia”, s. v. “Gaddius”, p. 136, n. 102: “Gaddius. - *De scriptoribus ecclesiasticis*.”

62 Iacobus Gaddius [= Iacopo Gaddi], *De scriptoribus [non ecclesiasticis, Graecis, Latinis, Italicis primorum graduum in quinque Theatris scilicet philosophico, poetico, historico, oratorio, critico] tomus secundus* (Lugduni: Ex typographia Ioan. Pet. Chancel, viâ Paradis, iuxta Divae Confortatricis, 1649), s. v. “Patritius Fran. Senensis”, pp. 148-154; unutar ove natuknice o Frani Petriću Cresaninu (*Patritius Franciscus alter*) na pp. 150-154.

“Bayle, *Dictionnaire historique et critique*. Amsterdam 1734, T. III.”⁶³

Upravo zbog Premčeva isticanja podatka o broju sveska, ova jedinica, osim što nije potpuna, nije niti točna. Peto izdanje Bayleova *Rječnika* otisnuto je 1734. godine u pet svezaka. Prvi svezak obrađuje natuknice od slova A do slova B, drugi od B do F, treći od G do L, četvrti od M do R, a peti od S do Z.⁶⁴ U izdanju Bayleova *Rječnika* iz 1734. godine, natuknica o Petriću ne može, dakle, biti uvrštena u treći, nego u četvrti svezak. Zato što podatke preuzima od Paole Arcari, Premec je u jedinici o Bayleu zapisao još jedan netočan podatak: umjesto ispravno *Dictionnaire*, stoji netočno *Dictionnaire*.

Iako je to već istaknuto u prethodnom dijelu teksta, ponovit ću da se sadržaj Bayleove natuknice o Petriću iz prvog izdanja *Rječnika* razlikuje od sadržaja kojega možemo pročitati u drugom izdanju. S obzirom da je Premec u jedinici o Bayleu zapisao podatke o petom izdanju, istraživač će, naravno ukoliko se osloni na njegovu bibliografiju, biti uskraćen za rezultate Bayleovih saznanja o Petriću koji su ponuđeni u prvom izdanju *Rječnika*. Premčeva bibliografija zato je trebala sadržavati podatke o prvom i drugom izdanju *Rječnika*. Problem identične naravi u njegovoj bibliografiji zamjećujemo i u jedinici “Moreri L”. Tako Premec bilježi sljedeće:

“Moreri L, *Le grand dict. histor.* La Haye 1724, T IV p. 114.”⁶⁵

I ovu jedinicu Premec je preuzeo od Paole Arcari.⁶⁶ Prvo izdanje djela *Le grand dictionnaire historique* Louis Moreri (1643-1680) o-

bjavio je 1674. godine. Kao i Paola Arcari, Premec je u svojoj bibliografiji zabilježio tek jedanaesto izdanje Morerijeva djela. Zbog kritika koje je na adresu Morerijeva *Rječnika* Bayle odaslao u drugom izdanju svoga djela, a pri čemu je vrlo žestoko pobijao i podatke koje je Moreri zapisao u natuknici o Petriću, u desetom izdanju Morerijeva *Rječnika*, koje je u četiri sveska otisnuto 1717. godine, značajno je izmijenjen i sadržaj natuknice o Petriću. Na naslovnici desetog izdanja Morerijeva *Rječnika* zabilježen je i podatak o usvajanju Bayleovih primjedaba.⁶⁷ Čak štoviše, godinu dana ranije, 1716. godine, Morerijevom je *Rječniku* u dva sveska objavljen *Supplement aux anciennes éditions du Grand dictionnaire historique de Mre. Louis Moreri*.⁶⁸ I u slučaju Morerijeva *Rječnika*, Premčeva je bibliografija morala sadržavati dvije jedinice: u prvoj su trebali biti zabilježeni podaci o jednom od prvih deset izdanja *Rječnika*; u drugoj su trebali biti podaci o desetom ili kasnijem izdanju *Rječnika*. Tek tada bismo imali potpunu informaciju o sadržaju Morerijeve natuknice o Petriću. Oba zadatka Premec je mogao lako ispuniti. Naime, u fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a pod signaturom I-778., dostupno je sedmo izdanje Morerijeva *Rječnika* iz 1694. godine⁶⁹ i osamnaesto izdanje iz 1740. godine,⁷⁰ koje je u fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu moguće naći pod signaturom I-880.

63 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Bayle”, p. 81. Usp. Donazzolo, “Bibliografia”, s. v. “Bayle Pierre”, p. 134, n. 21: “*Bayle Pierre*. - Dictionnaire historique et critique etc. Amsterdam 1734.”; Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, s. v. “Bayle Pierre”, p. 304: “*Bayle Pierre - Dictionnaire historique et critique*. Amsterdam 1734.”

64 Pierre Bayle, *Dictionnaire historique et critique*. Cinquième édition. Revue, corrigée et augmentée de remarques critiques. Avec la vie de l'Auteur. Tome premier. A-B; Tome second. B-F; Tome troisième. G-L; Tome quatrième. M-R; Tome cinquième. S-Z. (A Amsterdam: Par la Compagnie des Libraires, 1734).

65 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Moreri L”, p. 88.

66 Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, s. v. “Moreri L”, p. 312: “*Moreri L. - Le grand dict. histor.* La Haye, 1724, vol. IV, pag. 114.” Usp. Donazzolo, “Bibliografia”, s. v. “Moreri”, p. 141, n. 162: “*Moreri - Grande diz. storico*. Parigi, Coignard 1725.”

67 Louis Moreri, *Le grand dictionnaire historique*, dixième édition où l'on a mis le Supplement dans le même ordre alphabétique, corrigé les fautes censurees dans le Dictionnaire critique de Mr. Bayle, & grand nombre d'autres, & ajouté plus de 600 articles et remarques importantes. Tome I-IV. (A Amsterdam: Chez Pierre Brunel, R. & G. Wetstein, David Mortier, Pierre de Coup / A La Haye: Chez Adrian Moetjens, L. & H. Van Dole / A Utrecht: Chez Guillaume Van de Water, 1717).

68 Louis Moreri, *Supplement aux anciennes éditions du Grand dictionnaire historique de Mre. Louis Moreri*. Tome I-II. (A Amsterdam: Chez Pierre Brunel, R. & G. Wetstein, David Mortier, Pierre de Coup / A La Haye: Chez Adrian Moetjens, L. & H. Van Dole / A Utrecht: Chez Guillaume Van de Water, 1716).

69 Louys Morery, *Le grand dictionnaire historique*, septième édition où l'on a mis le Supplément dans le même ordre Alphabétique, corrigé un très-grand nombre de fautes, & ajouté quantité d'Articles & de Remarques importantes. Tome quatrième. N-Z. (A Amsterdam: Chez Boom & Van Someren, Pierre Mortier, Henri Desbordes / A Utrecht: Chez Guillaume Van de Water / A La Haye: Chez Adrian Moetjens, 1694), s. v. “*Patritius ou Patrizio (François)*”, p. 114a.

70 Louis Moreri, *Le grand dictionnaire historique*, dix-huitième et dernière édition, revue, corrigée & augmentée très considérablement. Tome septième. Lettres P-Seg. (A Amsterdam / A Leyden / A La Haye / A Utrecht, 1740), s. v. “*Patrice, vulgairement Patricio (François)*”, p. 79b.

Povezanost Baylea i Premčeve bibliografije time nije iscrpljena. Premda u “Bilješci uz bibliografiju” priznaje da njegova bibliografija, jer je “ograničena na područje latinskog, hrvatsko-srpskog, talijanskog, francuskog i njemačkog jezika”, nije potpuna, pri čemu smatra i to da “posve cjelovitu bibliografiju radova o njemu [Petriću] ... ne bi mogao načiniti više nitko, budući da su mnogi spisi ili unikati ili više ne postoje.”⁷¹ Premec je u svojoj bibliografiji, primjerice da je podrobnije proučio sadržaj Bayleove natuknice o Petriću, mogao imati barem jednu bibliografsku jedinicu više. I kad piše o Petriću, Bayle je zabilježio podatke o izvorima kojima se pri pisanju natuknice poslužio. Tako iz drugog i kasnijih izdanja njegova *Rječnika*, doznajemo da Gabriel Naudé (1600-1653) o Petriću piše i u djelu *De fato & fatali vitae termino* koje je objavljeno 1647. godine u *Pentastiqua quaestionum iatro-philologicarum*.⁷² Ova jedinica nije zabilježena ni u jednoj bibliografiji o Petriću. Osim toga, da je više pozornosti posvetio popisu djela koja su objavljena od Naudéa, Premec je u svojoj bibliografiji mogao zabilježiti još jednu jedinicu više. Naime, 1701. godine, pod naslovom *Naudaeana et Patiniana*, u Parizu je objavljeno zajedničko djelo dvojice autora: Gabriela Naudéa i Guya Patina.⁷³ Guy Patin (1601-1672) zabilježio je i podatke o Frani Petriću Cresaninu. S obzirom

da se, kako ističe u “Bilješci uz bibliografiju”, poslužio i knjigama koje su mu bile dostupne u Zagrebu, Premcu su ovi podaci također mogli biti poznati: drugo izdanje djela *Naudaeana et Patiniana* koje je objavljeno 1703. godine u Amsterdamu⁷⁴ nalazi se, pod signaturom 33.273, u fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Jedinicu s podacima da je o Petriću pisao i Guy Patin, također ne sadržava ni jedna bibliografija.

Isto tako, bibliografsku jedinicu više Premec je mogao imati i da je obratio pozornost na nadopune i nastavke nekih drugih leksikona koje je uvrstio u bibliografiju. Iako je, primjerice, zapisao jedinicu iz koje doznajemo da je u svoj *Allgemeines Gelehrten-Lexicon* iz 1751. godine podatke o Petriću uvrstio i njemački leksikograf Christian Gottlieb Jöcher,⁷⁵ Premec je zanemario kasniju sudbinu i izdanja *Lexicona*. Nakon Jöchera, rad na *Lexiconu* nastavili su Johann Christoph Adelung (1732-1806) i Heinrich Wilhelm Rotermund (1761-1848). U natuknici “Patricius (Franz)”, koja je uvrštena u peti svezak djela *Fortsetzung und Ergänzungen zu Christian Gottlieb Jöchers Allgemeinem Gelehrten-Lexico* iz 1816. godine, Rotermund je nadopunio Jöchеровu natuknicu o Petriću. Svi svesci Rotermundova *Lexicona* ponovo su otisnuti 1961. godine,⁷⁶ a nalaze se u fondu knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Jedinicu o Rotermundovoj natuknici o Petriću također ne sadržava ni jedna bibliografija.

71 Vladimir Premec, “Bilješka uz bibliografiju”, u: Premec, *Franciskus Patricijus*, p. 93: “Posve je razumljivo ako pretpostavimo da ova bibliografija nije potpuna. Ona je prije svega ograničena na područje latinskog, hrvatsko-srpskog, talijanskog, francuskog i njemačkog jezika. U Zagrebu su mi bile dostupne knjige uglavnom sa toga jezičnog područja. Naravno, o Patriciju je pisano mnogo više. Posve cjelovitu bibliografiju radova o njemu kao i većini renesansnih mislilaca Patricijeva formata ne bi mogao načiniti više nitko, budući da su mnogi spisi ili unikati ili više ne postoje. O Patriciju je pisano mnogo već za njegova života i piše se sve do naših dana. Unatoč spomenutoga, ovaj bibliografski zbir rasprava, članaka, bilježaka studija i monografija koji sam uspio sakupiti u domaćoj i stranoj literaturi pruža određenu sliku na ličnost filozofovu. Doista je bilo vrijeme da se i u nas počne opširnije o njemu pisati.”

72 Gabriel Naudaeus Parisinus [= Gabriel Naudé], *De fato & fatali vitae termino*, u: Naudaeus [= Naudé], *Pentastiqua quaestionum iatro-philologicarum*. 1. *An magnum homini a venenis periculum?* 2. *An vita hominum hodie quam olim brevior?* 3. *An matutina studia vespertinis salubriora?* 4. *An liceat medico fallere aegrotum?* 5. *De fato & fatali vitae termino*. (Genevae: Apud Samuelem Chouët, 1647). Usp. Bayle, *Dictionnaire historique et critique*. Tome troisième, seconde edition (1702), s. v. “Patrice (François)”, p. 2322: “Il se déguisa sous le nom † de François Mutus à la tête des *disceptationes contra Theodori Angelutii calumnias*. Cet Angelutius Medecin celebre avoit entrepris contre lui la defense d’Aristote.”; p. 2322, rubna bilješka †: “Naudaeus de fato & vitae termino pag. m. 27.”

73 *Naudaeana et Patiniana. Ou singularitez remarquables, prises des conversations de Mess. Naudé & Patin*. (A Paris: Chez Florentin & Pierre Delaulne, 1701).

74 *Patiniana*, s. v. “Franciscus Patricius”, p. 46: “Il y a eu deux Franciscus Patricius en Italie, *unus Senensis, alter Dalmata*. *Senensis* a precedé l’autre de cent ans, & étoit Evêque: l’autre étoit un Professeur à Rome: allant au Levant avec des Venitiens, il en reporta la Metaphysique de Philoponus qu’il a fait imprimer en Latin à Venise.”; u: *Naudaeana et Patiniana. Ou singularitez remarquables, prises des conversations de Mess. Naudé & Patin*. Seconde edition revue, corrigée & augmentée d’Additions au *Naudaeana* qui ne sont point dans l’edition de Paris. (A Amsterdam: Chez François vander Plaats, 1703).

75 Jöcher, *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, Dritter Theil M-R, s. v. “Patricius (Franc.)”, c. 1303. Usp. Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Jöcher C. G.” p. 86: “Jöcher C. G., *Allgemeines Gelehrten-Lexicon* ... Leipzig 1750-51, T. III S. 1303.”

76 Heinrich Wilhelm Rotermund, *Fortsetzung und Ergänzungen zu Christian Gottlieb Jöchers Allgemeinem Gelehrten-Lexico*, worin die Schriftsteller aller Stände nach ihren vornehmsten Lebensumständen und Schriften beschrieben werden. Angefangen von Johann Christoph Adelung und vom Buchstaben “K” fortgesetzt. Dritter-Sechster Band; K-Rino. (Hildesheim: Georg Olms Verlagsbuchhandlung, 1961). Natuknica o Petriću u: Rotermund, *Fortsetzung und Ergänzungen zu Christian Gottlieb Jöchers Allgemeinem Gelehrten-Lexico*. Fünfter Band; Mor-Pfeif (Hildesheim: Georg Olms Verlagsbuchhandlung, 1961), s. v. “Patricius (Franz)”, cc. 1674-1675.

2.3.2. Blount i Pope?

U dvjema bibliografskim jedinicama Premec je zapisao isti naslov djela. Jedinice glase:

“Blount T. P, *Censura celebriorum authorum*, Tourne, Genevae 1694, p. 797-799”;

“Pope B. T, *Censura celebriorum authorum*. Genevae 1710”.⁷⁷

Na temelju ovih dviju jedinica očekivano je da pretpostavimo sljedeće: u svoju bibliografiju Premec je uvrstio podatke o dvama djelima koja slučajno imaju isti naslov, a autori su im različiti - Blount i Pope. Ove pretpostavke nisu točne. Svoje djelo *Censura celebriorum authorum* engleski biograf Thomas-Pope Blount (1649-1697) objavio je 1690. godine u Londonu. Drugo izdanje djela otisnuto je 1694. godine u Ženevi, dok je treće, također u Ženevi, otisnuto 1710. godine. U *Censura celebriorum authorum* Blount je uvrstio i natuknicu o Frani Petriću. Bez obzira da li je riječ o prvom ili trećem izdanju djela, sadržaj Blountove natuknice o Petriću ostao je nepromijenjen.⁷⁸ Je li Premec bio upoznat s ovim podacima? Zašto je čitatelje svoje bibliografije uputio na dva autora? Usporedba talijanskih bibliografija s Premčevom nudi sljedeći odgovor: Donazzolo je u svoju bibliografiju uvrstio jedinicu “Pope Blount Thomas.”,⁷⁹ a Paola Arcari jedinicu “Blount Thomas Pope”.⁸⁰ Autora kojemu je prezime Blount i koji je djelo *Censura celebriorum authorum* objavio 1694. godine, od autora kojemu je prezime Pope, a koji je djelo *Censura celebriorum authorum* objavio 1710. godine, Premec razlikuje zato jer podatke iz bibliografija Donazzola i Paole Arcari “preuzima” bez nužne provjere.

Previd identične naravi Premec je u svojoj bibliografiji učinio još jednom: onda dok od Donazzola preuzima jedinicu “Holsati Jonsii Joannis.”,⁸¹ a od Paole Arcari jedinicu “Jonsii Joannis Holsati”.⁸² Premec je tako zabilježio sljedeće dvije jedinice:

“Holsati J. J, *De scriptoribus Histor. Philos. Meyeri*, Jenae 1716, III.”;

“Jonsii J. H, *De scriptoribus historiae philosophicae*. Jena 1716, p. 137, 138.”⁸³

U bibliografskim jedinicama “Michieli-Vitturi” i “Vitturi M” Premec je zabilježio isti članak Splićanina Radoša Antuna Michielija Vitturija (1752-1882).⁸⁴ O razlozima zbog kojih je došlo do ove “bibliografske zbrke” još je 1997. godine opširno pisao Ilica Martinović, između ostaloga zaključivši i to da Premec “nije uočio da se pisac članka potpisuje s dvama odvojenim prezimenima nego je u sklopu ‘Michieli Vitturi’ ono Vitturi shvatio kao pre zime, dok bi Michieli bilo ime.”⁸⁵

2.3.3. Gesnerus C. ili Gesnerus D.?

U svoju bibliografiju Pietro je Donazzolo uvrstio i sljedeće dvije jedinice:

“*Gesnero Corrado*. - Biblioth. instituta et collecta primum a Conz. Gernerio deinde in Epitomen redacta ... per Jo. Simberum etc. Tiguri excudiebat Christophorus Frochoversus 1583.”;

“*Id*. Lexicon histor. univ. Zurich 1545.”⁸⁶

Švicarski biograf Konrad Gesner (1516-1565) svoju je *Biblioteku* doista objavio 1545. godine u Zürichu, ali ne pod naslovom kojeg je u svojoj

77 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Blount T. P”, p. 81; s. v. “Pope B. T”, p. 89.

78 Thomas-Pope Blount, *Censura celebriorum authorum: sive Tractatus in quo varia virorum doctorum de clarissimis cujusque saeculi scriptoribus judicia traduntur*. (Londini: Impensis Richardi Chiswel ad insigne Rosae Coronatae in Coemeterio S. Pauli, 1690), s. v. “Franciscus Patricius”, pp. 562-563. Usp. Blount, *Censura celebriorum authorum sive Tractatus in quo varia virorum doctorum de clarissimis cujusque saeculi scriptoribus judicia traduntur*. (Genevae: Apud G. de Tourne, Cramer, Perachon, Ritter, & S. de Tourne, 1710), s. v. “Franciscus Patricius”, pp. 797-799.

79 Donazzolo, “Bibliografija”, s. v. “Pope Blount Thomas.”, p. 143, n. 192: “*Pope Blount Thomas*. - Censuram celebriorum authorum. Genevae 1710.”

80 Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, s. v. “Blount Thomas Pope”, p. 304: “Blount Thomas Pope - *Censura celebriorum authorum*. Genevae, Samuele Tourne, 1694, pag. 797-799.”

81 Donazzolo, “Bibliografija”, s. v. “Holsati Jonsii Joannis.”, p. 139, n. 125: “*Holsati Jonsii Joannis*. - De scriptoribus Histor. Philos. Jenae ap. viduam Mejerianam 1716.”

82 Arcari, “Monografie su F. Patrizi e opere che lo ricordano”, s. v. “Jonsii Joannis Holsati”, p. 311: “Jonsii Joannis Holsati - *De scriptoribus Historiae Philosophicae*, Jena, 1716, pag. 137, 138.”

83 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Holsati J. J”, p. 85; s. v. “Jonsii J. H”, p. 86.

84 Premec, “Bibliografija radova o Patriciju”, s. v. “Michieli-Vitturi”, p. 87: “Michieli-Vitturi, *Saggio sopra Francesco Patrizio Dalmatino*. V: Opuscoli. Cicarelli, Ragusa 1881.”; s. v. “Vitturi M”, p. 92: “Vitturi M, *Opuscoli*. Martechini, Ragusa 1811, p. 3, 4, 26-37.”

85 Ilica Martinović, “Rane hrvatske prouke Petrićeva djela (1624.-1811.): Dominis, Baglivi, Michieli Vitturi”, *Dubrovnik* 8/1-3 (1997), pp. 212-247, na pp. 230-231.

86 Donazzolo, “Bibliografija”, s. v. “Gesnero Corrado.”, pp. 138-139, n. 110; s. v. “Gesnero Corrado.”, p. 139, n. 111.

bibliografskoj jedinici istaknuo Donazzolo, nego pod naslovom *Bibliotheca universalis*.⁸⁷ Nakon Gesnerove smrti, s radom na općoj znanstvenoj bibliografiji nastavio je Josias Simler (1530-1576), švicarski teolog i povjesničar. Djelo je, pod naslovom *Bibliotheca instituta et collecta*, objavljeno 1574. i 1583. godine.⁸⁸ U dijelu bibliografije kojeg je nazvala "Opere nelle quali non sono sceverati gli scritti dei due Patrizi", identične je podatke iznijela i Paola Maria Arcari. Znajući da Petrić svoj prvijenac objavljuje 1553. godine, pa zato prvo izdanje Gesnerove bibliografije iz 1545. godine ne može sadržavati podatke o Petriću Cresaninu, Paola Arcari se, u jedinici "Gesnero Corrado", usredotočila na drugo i treće izdanje Gesner-Simlerove bibliografije.⁸⁹

Čini se da Premec nije uočio podatke koje je ponudila Paola Arcari. U svojoj bibliografiju zapisao je sljedeće:

87 Conradus Gesnerus Tigurinus [= Konrad Gesner], *Bibliotheca universalis, sive catalogus omnium scriptorum locupletissimus, in tribus linguis, Latina, Graeca, & Hebraica: extantium & non extantium, veterum & recentiorum in hunc usque diem, doctorum & indoctorum, publicorum & in Bibliothecis latentium. Opus novum, & non Bibliothecis tantum publicis privatisve instituendis necessarium, sed studiosis omnibus* (Tiguri: Apud Christophorum Froschoverum, 1545 mense Septembri).

88 Gesnerus - Simlerus [= Gesner - Simler], *Bibliotheca instituta et collecta primum a Conrado Gesnero deinde in epitomen redacta & novorum librorum accessione locupletata, iam vero postremo recognita, & in duplum post priores editiones aucta, per Iosiam Simlerum Tigurinum* (Tiguri: Apud Christophorum Froschoverum, 1574 mense Martio); Gesnerus - Simlerus [= Gesner - Simler], *Bibliotheca instituta et collecta, primum a Conrado Gesnero: deinde in epitomen redacta, & novorum librorum accessione locupletata, tertio recognita, & in duplum post priores editiones aucta, per Iosiam Simlerum: iam vero postremo aliquot mille, cum priorum tum novorum authorum opusculis, ex instructissima Viennensi Austriae imperatoria bibliotheca amplificata, per Iohannem Iacobum Frisium Tigurinum* (Tiguri: Excudebat Christophorus Froschoverus, 1583).

89 Paola Maria Arcari, "Opere nelle quali non sono sceverati gli scritti dei due Patrizi", u: Arcari, "Bibliografia", pp. 319-332, s. v. "Gesnero Corrado", pp. 320-321: "Gesnero Corrado - *Biblioth. instituta et collecta primum a Conr. Gesnero deinde in Epitomen redacta per Jo. Simlerum etc.* Tiguri apud Cristophorum Froschoverum 1574.; [Gesnero Corrado] - *idem* amplificata per Johannem Iacobum Frisium, Tiguri 1583. A pag. 205 col. 1 dell'ediz. 1574 e 242 col. 2 dell'ediz. 1583, le opere del nostro stanno sotto l'indicazione Friderici Patrici Veneti. Questo errore è degli annotatori. Nell'edizione curata dal Gesnero stesso (C. G. Tigurino doctore medico, *Bibliotheca universalis, sive Catalogus omnium scriptorum locupletissimus*. Tiguri, 1545) vi è invece un altro errore, che concerne il Patrizi senese poichè il Patrizi da Cherso aveva allora soltanto sedici anni, e, di conseguenza, era ignoto. Tale errore trasse, poi, in inganno gli studiosi del Nostro. A pag. 253, alla voce Francesco Patrizi, il Gesnero scrive: 'Vide supra (pag. 250) in Fr. Lucio Durantino ubi videor mihi imprudens diversos pro uno scriptore posuisse.' Col tempo il Durantino (che non fu mai il Vescovo) venne addirittura identificato col Patrizi da Cherso. Che, d'altra parte, il Gesnero non conoscesse molto bene il Patrizi senese è dimostrato dalla seguente frase (pag. 535 sotto la voce Patricius senensis): 'magnopere comendatur oratio simul et eruditio. Haec verba aliunde transcripsi, nec memini authoris nomen.'

"Gesnerus D, *Biblioth. instituta et collecta*. Frochoversus 1583.

Lexicon hist. univ. Zürich 1545."⁹⁰

Premec je, dakle iz Donazzolove bibliografije, preuzeo dio naslova, prezime izdavača i godinu izdanja trećeg izdanja Gesner-Simlerove bibliografije, a Donazzolovu jedinicu o prvom izdanju Gesnerove opće znanstvene bibliografije preuzeo je u cijelosti. Naravno, posljedice preuzimanja dviju jedinica koje je Donazzolo zapisao o Gesneru očituju se i u Premčevoj bibliografiji: zabilježene su dvije nepotpune jedinice iz kojih ne možemo doznati podatke o stranicama na kojima je o Petriću pisano, istaknut je netočan naslov prvog izdanja Gesnerove *Biblioteke*, uvršteno je prvo izdanje Gesnerova djela iz 1545. godine u kojem ne mogu biti zabilježeni podaci o Petriću Cresaninu i, napokon, zanemareni su podaci o drugom izdanju Gesnerova djela iz 1574. godine, a u kojem podatke o Petriću možemo očekivati. Ovim netočnostima i previdima Premec pridodaje još i vlastitu pogrešku - početno slovo Gesnerova imena zapisuje slovom "D".

3. Bibliografija iz 1979. godine

Iako je objavljena desetljeće kasnije, ova bibliografija počiva na bibliografiji koju je 1968. godine ponudio Vladimir Premec. U usporedbi s Premčevom bibliografijom, bibliografija iz 1979. godine donosi tek četrnaest novih jedinica: devet potpunih i pet nepotpunih (Tablica 2. D). S obzirom na godinu njihova objavljivanja, osam od ovih četrnaest jedinica u svoju je bibliografiju mogao uvrstiti i Premec (Tablica 2. E). Po autorima bibliografije iz 1979. godine, u razdoblju između objavljivanja prvih dviju hrvatskih bibliografija, dakle od 1968. do 1979. godine, o Petriću je objavljeno tek šest novih tekstova (Tablica 2. F). U bibliografiji iz 1979. godine tako je, od ukupno 413 jedinica (Tablica 2. A), istaknuto čak 399 jedinica koje je u svojoj bibliografiji iz 1968. godine zabilježio i Premec (Tablica 2. B).

90 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Gesnerus D", p. 85.

Tablica 2. Analiza bibliografije o Petriću, koju su objavili Vladimir Premec i Franjo Zenko. Usporedba njihove bibliografije s Premčevom iz 1968. godine.

		potpune	nepotpune
A - Ukupni broj bibliografskih jedinica:	413	215	198
B - Jedinice preuzete iz Premčeve bibliografije (1968):	399	206	193
C - Jedinice koje su bile uvrštene u Premčevu bibliografiju, a u bibliografiji iz 1979. godine ih nema:	2		
D - Nove jedinice:	14	9	5
E - Nove jedinice koje su trebale biti uvrštene u bibliografiju iz 1968. godine:	8	3	5
F - Nove jedinice koje su objavljene u razdoblju od 1968. do 1979. godine (ažuriranje bibliografije):	6	6	0

Osim dviju razlika, pri čemu se jedna odnosi na jedinicu "Spontone C" u kojoj je zabilježen drugačiji naslov djela nego kod Premca,⁹¹ dok se druga odnosi na jedinicu "Angelucci T" i njeno ispravno uvrštavanje u abecedni redoslijed bibliografije,⁹² u bibliografiju iz 1979. godine Premčeve su jedinice preuzete u identičnu obliku. Dakle, i u bibliografiju koja je objavljena uz 450. obljetnicu Petrićeva rođenja, uvrštene su mnoge nepotpune i netočne jedinice, a ispravljani nisu čak ni nedostaci tehničke naravi. Tako je i u bibliografiji iz 1979. godine, primjerice, jedinica "Ergenröther G" otisnuta dvaput za redom.⁹³

S obzirom da nam bibliografija iz 1979. godine nudi tek neznatan bibliografski napredak u istraživanju Petrićeva života i djela, prihvatljiva je

tvrdnja koju je 1997. godine ponudio Ivica Martinović: "Premčeva je bibliografija objavljena još jednom, u sklopu zagrebačkog izdanja Petrićeva remek-djela *Nova de universis philosophia*, ovoga puta obogaćena i uz supotpis Franje Zenka ..."⁹⁴

4. Bibliografija iz 1993. godine

Treća hrvatska bibliografija o Petriću objavljena je 1993. godine u časopisu *Studia historiae philosophiae Croaticae*, a u okviru tematske cjeline "The Philosophical Thought of Frane Petrić".⁹⁵ Bibliografiju je, kao što piše u napomeni na njezinu završetku, sastavio Vladimir Premec, a dopunili su je Franjo Zenko (1979), Mihaela Girardi Karšulin (1992) i Ljerka Schiffler (1993).⁹⁶ Bibliografija iz 1993. godine sadržava najveći broj jedinica, njih 570, pa je, prema tome, obogaćena sa 160 novih jedinica koje pripadaju doprinosu Mihaele Girardi Karšulin i Ljerke Schiffler. Od tih 160 novih jedinica, 40 ih je svoje mjesto moglo naći u bibliografiji iz 1968. godine (Tablica 3. E), a 25 je onih koje su trebale biti uvrštene u bibliografiju iz 1979. godine (Tablica 3. F). S preostalih 95 novih jedinica koje su nastale između 1979. i 1993. godine, pa potpadaju pod kategoriju ažuriranja bibliografije o Petriću, bibliografija iz 1993. godine dokazuje da se pojačani interes za proučavanje Petrićeva života i djela odražava i na bibliografskoj razini. Za pobudu, a napose realizaciju tog interesa svakako je najzaslužniji Institut za filozofiju, i to orijentacijom da u svom časopisu *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* redovito objavljuje članke koji su posvećeni Petriću.

Zbog odluke da preuzme jedinice koje su uvrštene u prvu hrvatsku bibliografiju o Petriću, bibliografija iz 1993. godine, uz to što sadržava do sada najveći broj jedinica, sveukupno 570, sadržava i brojne jedinice koje su nepotpune - čak 242 (Tablica 3. A). Čak štoviše, od svih dotadašnjih hrvatskih bibliografija o Petriću, upravo bibliografija iz 1993. godine sadržava najveći broj

91 Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Spontone C", na 11. listu "Literature": "Spontone C, *Bottrigaro overo del nuovo verso endecasillabo*. Discepolo, Verona 1589, p. 2." Usp. Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Spontone C", p. 91: "Spontone C, *Il Bottrigaro overo del nuovo verso endecasillabo*. Discepolo, Verona 1589, p. 2."

92 U Premčevoj bibliografiji redoslijed jedinica je sljedeći: "Andres G", "Angelucci T" s djelom *Quod metaphysica sint eadem quae physica nova Theodori Angelutii sententio*, zatim "Arcari P. M", "Argelati F", "Angelucci T" s djelom *Exercitationum cum Francesco Patritio liber*, pa "Artusi G. M". Vidi: Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", p. 80. U bibliografiji koju 1979. godine supotpisuju Premec i Zenko abecedni redoslijed jedinica zapisan je ispravno: "Andres G", "Angelucci T" s djelom *Quod metaphysica sint eadem quae physica nova Theodori Angelutii sententio*, "Angelucci T" s djelom *Exercitationum cum Francesco Patritio liber*, zatim "Arcari P. M", "Argelati F", "Artusi G. M" itd. Vidi prvi i drugi list Premčeve i Zenkove "Literature o Frani Petriću".

93 Jedinica "Ergenröther G" dvaput je zapisana na 4. listu Premčeve i Zenkove "Literature o Frani Petriću".

94 Martinović, "Rane hrvatske prouke Petrićeva djela (1624.-1811.): Dominis, Baglivi, Michieli Vitturi", p. 231.

95 "The Philosophical Thought of Frane Petrić", *Studia historiae philosophiae Croaticae* 2 (1993), pp. 5-225.

96 "Bibliography [on Frane Petrić]", p. 225: "Bibliography compiled by Vladimir Premec (1968) and updated by Franjo Zenko (1979), Mihaela Girardi Karšulin (1992) and Ljerka Schiffler (1993)."

nepotpunih jedinica. Uz razlog koji se odnosi na preuzimanje jedinica iz Premčeve bibliografije, pa time i onih nepotpunih, dodatni razlog za ovakav rezultat počiva i na sljedećem: od 160 novih jedinica nepotpunih je njih 46 (Tablica 3. D). Pri bilježenju novih jedinica koje su objavljene u razdoblju od 1979. do 1993. godine, u bibliografiju iz 1993. godine uvršteno je njih 95, a od kojih ih je nepotpunih 19 (Tablica 3. G). Budući da su autorice bibliografije iz 1993. godine u tih 95 slučajeva unosile podatke o radovima koji su o Petriću otisnuti u novije vrijeme i koji su im time, napose u slučaju onih radova koji potječu iz pera hrvatskih istraživača, bili lakše dostupni, broj nepotpunih jedinica iz tog razdoblja u bibliografiji je mogao biti sveden na minimum. Kao primjer takve nepotpune jedinice koja je o Petriću objavljena samo godinu dana prije 1993. godine, a istovremeno je mogla poslužiti i kao izvor za druge neuvrštene jedinice, ističem sljedeću jedinicu:

“Posavac, Z., *Estetika u Hrvata do sredine 20. stoljeća*, Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti (anthology from 1968), Zagreb 1992, pp. 97-141.”⁹⁷

Zbornik *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti* kojega je Hrvatsko filozofsko društvo izdalo 1992. godine, a kako bilježi priređivač zbornika Zlatko Posavac u svom opširnom uvodu napisanom, uostalom, i “u povodu četvrtstoljetne obljetnice neobjavljenog zbornika ‘Hrvatska filozofija’”, nastao je “1967.-1968. godine prilikom proslave desetgodišnjice osnutka Hrvatskog filozofskog društva na temelju jubilarnog simpozija s temom ‘Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti’.”⁹⁸ Taj zbornik ima smisla istraživati da bi se promislilo kako bibliografski obraditi različite spomene Petrića u toj knjizi:

1. Budući da je u Posavčevu članku obrađena estetika u Hrvata od renesanse do sredine 20. stoljeća, u pripadnoj bibliografskoj jedinici morali su biti zabilježeni i podaci o stranicama na kojima se o Petriću govori. Smatrajući da “očito valja Franju Petrića-Petriševića smatrati

prvim estetičarem u Hrvata”,⁹⁹ Posavac je o Petriću pisao na trima stranicama. Potpuna jedinica morala bi glasiti ovako:

“Posavac, Zlatko, “Estetika u Hrvata do sredine 20. stoljeća”, u: Zlatko Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1992), pp. 97-141, na p. 101, 105 i 106.”

2. Nakon Posavčeva uvoda, zborniku su pridodana tri priloga. Prvi prilog čini poziv za sudjelovanje na simpoziju kojega je Upravni odbor Hrvatskog filozofskog društva uputio svojim članovima, drugi prilog sadržava pozivnicu, a treći program simpozija.¹⁰⁰ U drugom i trećem prilogu zapisani su naslovi referata među kojima je i “Istina u Patricija” Vladimira Premca.¹⁰¹ U bibliografiji iz 1993. godine, u zasebnim su jedinicama mogli biti obrađeni sljedeći podaci:

“Pozivnica za simpozij Hrvatskog filozofskog društva s temom ‘Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti’, u: Zlatko Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1992), p. 34.”

“Program simpozija Hrvatskog filozofskog društva s temom ‘Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti’, u: Zlatko Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1992), pp. 35-38, na p. 37.”

97 “Bibliography [on Frane Petrić]”, s. v. “Posavac, Z.”, p. 217.

98 Zlatko Posavac, “Uskraćivanje prava na povijest hrvatske filozofije”. Uvod zbornika, u: Zlatko Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1992), pp. 7-31, na p. 7.

99 Zlatko Posavac, “Estetika u Hrvata do sredine 20. stoljeća”, u: Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine*, pp. 97-141, na p. 105.

100 “Poziv za sudjelovanje na simpoziju Hrvatskog filozofskog društva s temom ‘Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti’”, u: Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine*, pp. 32-33; “Pozivnica za simpozij Hrvatskog filozofskog društva s temom ‘Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti’”, u: Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine*, p. 34; “Program simpozija Hrvatskog filozofskog društva s temom ‘Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti’”, u: Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine*, pp. 35-38.

101 Vladimir Premec, “Istina u Patricija”, u: “Pozivnica za simpozij Hrvatskog filozofskog društva s temom ‘Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti’”, p. 34; Premec, “Istina u Patricija”, u: “Program simpozija Hrvatskog filozofskog društva s temom ‘Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti’”, p. 37.

3. U predgovoru kojega je Zlatko Posavac za zbornik napisao još 1970. godine, upozoreno je i na žalosno "stanje objavljivanja spisa hrvatskih filozofa, gdje u našem jeziku vlada gotovo prava pustoš, čak ako je riječ i o najvećima".¹⁰² Posavac pritom ističe da izdanje jednog od Petrićevih djela najavljuju i Nijemci.¹⁰³ Njegov predgovor također je zavrijedio svoju jedinicu u bibliografiji o Petriću:

"Posavac, Zlatko, 'Predgovor', u: Zlatko Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1992), pp. 41-45, na p. 43."

4. Pod naslovom "Značenje hrvatske filozofske baštine", u zborniku je otisnut i članak Vladimira Filipovića. Zbog toga što Filipović naglašava da se "naš Petrić borio protiv Aristotelova ekskluzivnog racionalizma",¹⁰⁴ njegov članak također je trebao biti uvršten u bibliografiju iz 1993. godine:

"Filipović, Vladimir, 'Značenje hrvatske filozofske baštine', u: Zlatko Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1992), pp. 49-54, na p. 52."

5. U bibliografiju o Petriću trebalo je zapisati i jedinicu u kojoj bi bio istaknut i članak "Počeci filozofije u Hrvatskoj" Krune Krstića. Petrićevo ime ni u njemu nije prešućeno:¹⁰⁵

"Krstić, Kruno, 'Počeci filozofije u Hrvatskoj', u: Zlatko Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1992), pp. 79-86, na p. 86."

6. Premda 15. bilješka članka "Deset godina aktivnosti Hrvatskog filozofskog društva (1957-1967)" Borisa Kalina sadržava tek popis referenata i naslove referata koji su održani na spomenutom simpoziju, pa time i Premčev referat "Istina u Patricija",¹⁰⁶ u bibliografiji je mogla biti zapisana i sljedeća jedinica:

"Kalin, Boris, 'Deset godina aktivnosti Hrvatskog filozofskog društva (1957-1967)', u: Zlatko Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1992), pp. 157-181, na p. 166, bilješka 15."

Osim nepotpune obrade Posavčeva članka "Estetika u Hrvata do sredine 20. stoljeća" te zanemarivanja navedenih spomena Petrićeva imena na stranicama zbornika, autori su u bibliografiju o Petriću iz 1993. godine ipak uvrstili članak "Istina u Patricija" Vladimira Premca, a koji je objavljen u istoimenu zborniku.¹⁰⁷

S druge strane, u bibliografiji iz 1993. godine svakako treba pohvaliti način na koji je, primjerice, strukturirana jedinica o knjizi *Humanizam bez granica: Hrvatska filozofija u europskom obzoru* Ljerke Schiffler, gdje je navedena svaka pojedina stranica na kojoj se o Petriću govori.¹⁰⁸ Da se, nažalost, radi o rijetkom primjeru potpunog bilježenja bibliografske jedinice u bibliografiji iz 1993. godine, svjedoči nam jedinica u kojoj je zapisano djelo *Ideja enciklopedizma i filozofijsko mišljenje*, a koje potječe iz pera iste autorice. Uz njega nema podataka o stranicama na kojima je obrađen Petrić,¹⁰⁹ kao što ih nema ni u, primjerice, knjigama Erne Banić-Pajnić: *Smisao i značenje Hermesove objave: Uloga elemenata hermetičke filozofije u djelima hrvatskih renesansnih filozofa i Duhovnopovije-*

¹⁰² Zlatko Posavac, "Predgovor", u: Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine*, pp. 41-45, na p. 43.

¹⁰³ Posavac, "Predgovor", p. 43: "Dok npr. Englezi odavno, a danas već i Amerikanci, u svojim izdanjima imaju (i na svojem i na latinskom jeziku) potpun tekst glavnog velikana hrvatske misli Rudera Boškovića, kojem su nepodijeljenu slavu i u moderno doba izricali ljudi kao Friedrich Nietzsche i Werner Heisenberg, te dok Nijemci najavljuju izdanje Franje Petrića (Franciscusa Patritiusa), mi smo presretni imamo li ih makar i u fragmentu!" Istanje kosim pismom moje.

¹⁰⁴ Vladimir Filipović, "Značenje hrvatske filozofske baštine", u: Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine*, pp. 49-54, na p. 52.

¹⁰⁵ Kruno Krstić, "Počeci filozofije u Hrvatskoj", u: Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine*, pp. 79-86, na p. 86.

¹⁰⁶ Boris Kalin, "Deset godina aktivnosti Hrvatskog filozofskog društva (1957-1967)", u: Posavac (priredio), *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti: zbornik iz 1968. godine*, pp. 157-181, na p. 166, bilješka 15.

¹⁰⁷ "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Premec, V.", p. 218: "Premec, V., Istina u Patricija, *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti* (anthology from 1968), Zagreb 1992, pp. 203-207."

¹⁰⁸ "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Schiffler, Lj.", p. 219: "Schiffler, Lj., *Humanizam bez granica. Hrvatska filozofija u europskom obzoru*, Zagreb 1992, pp. 13, 17, 37, 40, 59, 71, 72, 78, 80, 120, 122, 125-144, 173-178, 180, 181, 193, 194, 197, 205, 207, 263, 268, 272."

¹⁰⁹ "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Schiffler, Lj.", p. 219: "Schiffler, Lj., *Ideja enciklopedizma i filozofijsko mišljenje*, Zagreb 1989."

sna raskršća: *Poruke renesansne filozofije*,¹¹⁰ a u kojima se o Petriću također govori na više mjesta.

No, nedostatak bibliografije iz 1993. godine ne odnosi se samo na jedinice koje su nepotpune, već i na one koje su netočne. U bibliografiju iz 1993. godine, zato jer iz bibliografije koja je objavljena 1979. godine preuzima 410 jedinica (Tablica 3. B), a što u bibliografiji iz 1993. godine čini čak dvije trećine jedinica, uvršteni su i svi oni netočni podaci o kojima je bilo govora pri analizi prve hrvatske bibliografije o Petriću. Šteta što je propuštena prilika da se kritički provjere sve jedinice koje su uvrštene u prve dvije hrvatske bibliografije o Petriću. Isti netočni podaci o kojima je bilo riječi u analizi prve hrvatske bibliografije o Petriću ponovo su zabilježeni i u bibliografiji iz 1993. godine. To i smatram njenim najvećim nedostatkom. Tako pogreške, previdi i propusti, nažalost, nisu ispravljani čak ni nakon dvadeset i pet godina.

Tablica 3. Analiza bibliografije o Petriću, koju su objavili Vladimir Premec, Franjo Zenko, Mihaela Girardi Karšulin i Ljerka Schiffler. Usporedba njihove bibliografije s prethodnim dvjema hrvatskim bibliografijama o Petriću.

		potpune	nepotpune
A - Ukupni broj bibliografskih jedinica:	570	328	242
B - Jedinice preuzete iz Premčeve i Zenkove bibliografije (1979):	410	214	196
C - Jedinice koje su bile uvrštene u bibliografiju iz 1979. godine a u ovoj ih nema:	3		
D - Nove jedinice:	160	114	46
E - Nove jedinice koje su trebale biti uvrštene u bibliografiju iz 1968. godine:	40	21	19
F - Nove jedinice koje su trebale biti uvrštene samo u bibliografiju iz 1979. godine:	25	17	8
G - Nove jedinice koje su objavljene u razdoblju od 1979. do 1993. godine (ažuriranje bibliografije):	95	76	19

110 "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Banić-Pajnić, E.", p. 202: "Banić-Pajnić, E., *Smisao i značenje Hermesove objave: Uloga elemenata hermetičke filozofije u djelima hrvatskih renesansnih filozofa*, Zagreb 1989."; s. v. "Banić-Pajnić, E.", p. 202: "Banić-Pajnić, E., *Duhovnopovijesna raskršća. Poruke renesansne filozofije*, Zagreb 1991."

U bibliografiji iz 1993. godine ispravljen je i dio propustā tehničke naravi koji su bili prisutni u dvjema prethodnim hrvatskim bibliografijama o Petriću. Jedinice su uglavnom uvrštene po svom abecednom i kronološkom redosljedju. Pri abecednom redosljedju tako je, primjerice, ispravljena Premčeva (1968) i Premec-Zenkova (1979) pogreška o kojoj je u ovom tekstu već bilo govora kada je pisano o Premčevoj bibliografiji iz 1968. godine, a odnosi se na jedinice "Otto, H.", "Ottuv Slovník Načný" i "Paitoni, G. M.". Za razliku od prethodnih hrvatskih bibliografija o Petriću u kojima su ove tri jedinice zapisane po redosljedju "Otto, H.", "Paitoni, G. M.", pa "Ottuv Slovník Načný", u bibliografiji iz 1993. godine poštovan je abecedni redosljed.¹¹¹ Iako nisu ispravili pogrešku koja je važnija, a odnosi se na bilježenje Gesnerova imena, autori bibliografije iz 1993. godine ispravili su pogrešku koja je u ranijim bibliografijama počivala na bilježenju pogrešnog kronološkog redosljedja njegovih dvaju djela. Umjesto slovom "K", autori bibliografije iz 1993. godine ime švicarskog biografa Konrada Gesnera zapisuju slovom "D", no za razliku od svojih prethodnika, u bibliografiju o Petriću prvo su uvrstili Gesnerovo djelo iz 1545., a zatim ono iz 1583. godine.¹¹² Ipak, zato što ni u njoj ne nedostaje propustā tehničke naravi, neke jedinice svoje ispravno uvrštavanje po abecednom i kronološkom redosljedju nisu dočekale ni u bibliografiji iz 1993. godine. U nekoliko slučajeva, bilo u abecednom ili kronološkom redosljedju, preuzeta su rješenja s kakvima smo se susretali u dvjema prethodnim hrvatskim bibliografijama o Petriću. Kod abecednog redosljedja tako je, primjerice, jedinica "Brambilla, A." ostala zapisanom poslije jedinice "Bruckerus, I.",¹¹³ a jedinice "Lasswitz, K.", "Launoy, J.", "Leibnitii,

111 "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Otto, H."; s. v. "Ottuv Slovník Načný"; s. v. "Paitoni, G. M.", p. 216. Usp. Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Otto H."; s. v. "Paitoni G. M."; s. v. "Ottuv Slovník Načný", p. 88. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Otto H."; s. v. "Paitoni G. M."; s. v. "Ottuv Slovník Načný", na 9. listu "Literature".

112 "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Gesnerus, D.", p. 209. Usp. Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Gesnerus D", p. 85. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Gesnerus D", na 6. listu "Literature".

113 "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Bruckerus, I."; s. v. "Brambilla, A.", p. 204. Usp. Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Bruckerus I"; s. v. "Brambilla A", p. 81. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Bruckerus I"; s. v. "Brambilla A", na 3. listu "Literature".

G. W.", "Leksikon Minerva" i "Lemessi" poslije jedinice "Lencetti, V.",¹¹⁴ dok kod kronološkog redosljeda objavljivanja pojedinih djela i nadalje ispravno nisu uvrštena djela koja su zapisana u, primjerice, jedinicama "Fontanini, G.", "Gentile, G." ili "Zoccolo, L.".¹¹⁵ Da u bibliografiji iz 1993. godine poslovima tehničke naravi ipak nije posvećena potrebna pozornost, potvrđuje nam i omaška o kojoj je u ovom tekstu bilo govora i pri analizi hrvatskih bibliografija o Petriću koje su otisnute 1968. i 1979. godine: jedinica "Ergenröther, G." ponovo je otisnuta dvaput za redom.¹¹⁶

5. Koji su podaci iz hrvatskih bibliografija o Petriću još uvijek "točni" i danas?

Jedinice u kojima su zabilježena djela koja su o Petriću napisana u razdoblju od njegova doba do one godine kada je pojedina bibliografija objavljena uvrštene su isključivo u prve tri hrvatske bibliografije o Petriću - one iz 1968., 1979. i 1993. godine. Zbog mnogih netočnih podataka, te tri dosadašnje hrvatske bibliografije o Petriću vrlo su nepouzdana. Ukoliko se osloni na bilo koju od njih, istraživač hrvatske filozofske baštine moći će doznati te, nažalost, još uvijek točnima smatrati i, primjerice, sljedeće podatke:

1. Podatke o Petriću sadržava Graeviusov *Thesaurus antiquitatum Romanarum* iz 1694. godine.¹¹⁷

Ispravno: Latinski prijevod Petrićeva djela *La militia romana di Polibio Livio e Dionigi Halicarnaseo* otisnut je u desetom svesku

Thesaurusa kojega je priredio Johann Georg Graevius (1632-1703), a koji je svezak objavljen 1699. godine;

2. Natuknica o Petriću zapisana je u djelu *De scriptoribus non ecclesiasticis graecis, latinis, italicis* kojega je Gaddius objavio 1648. godine.¹¹⁸

Ispravno: Iacopo Gaddi (?-1668) natuknicu o Petriću uvrstio je u drugi svezak svoga djela *De scriptoribus [non ecclesiasticis, Graecis, Latinis, Italicis primorum graduum in quinque Theatris scilicet philosophico, poetico, historico, oratorio, critico]*, a koji je svezak objavljen 1649. godine;

3. U svojim *Mémoires* iz 1727. godine o Petriću je pisao i Niceron.¹¹⁹

Ispravno: Francuski učenjak Jean-Pierre Niceron (1685-1738) natuknicu o Petriću nije uvrstio ni u jedan od 43 sveska svojih *Mémoires*;

4. Gesnerovo ime počinje slovom "D".¹²⁰

Ispravno: Gesner, Konrad (1516-1565);

5. Gesner je o Frani Petriću pisao već 1545. godine.

Ispravno: Švicarski biograf Gesner o hrvatskom renesansnom filozofu nije mogao pisati navedene godine, jer Cresanin objavljuje počevši od 1553. godine;

6. Gesnerovo djelo iz 1545. godine objavljeno je pod naslovom *Lexicon hist. univ.*

Ispravno: Svoju bibliografiju znanstvenih radova, objavivši je 1545. godine u Zürichu, Gesner je naslovio *Bibliotheca universalis*;

7. Blount i Pope su dva različita autora.¹²¹

Ispravno: Blount, Thomas-Pope (1649-1697);

114 "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Lencetti, V."; s. v. "Lasswitz, K."; s. v. "Launoy, J."; s. v. "Leibnitii, G. W."; s. v. "Leksikon Minerva"; s. v. "Lemessi", p. 213. Usp. Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Lencetti V."; s. v. "Lasswitz K."; s. v. "Launoy J."; s. v. "Le Clerc"; s. v. "Leibnitii, G. G."; s. v. "Lemessi", p. 86. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Lencetti V."; s. v. "Lasswitz K."; s. v. "Launoy J."; s. v. "Leibnitii, G. G."; s. v. "Lemessi", na 7. listu "Literature".

115 "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Fontanini, G.", p. 208; s. v. "Gentile, G.", p. 209; s. v. "Zoccolo, L.", p. 225. Usp. Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Fontanini G", p. 84; s. v. "Gentile G", p. 85; s. v. "Zoccolo L", p. 92. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Fontanini G", na 5. listu "Literature"; s. v. "Gentile G", na 6. listu "Literature"; s. v. "Zoccolo L", na 12. listu "Literature".

116 "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Ergenröther, G.", p. 207.

117 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Graevii J. G.", p. 85. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Graevii J. G", na 6. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Graevii, J. G.", p. 210.

118 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Gaddius J", p. 84. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Gaddius J", na 5. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Gaddius, J.", p. 208.

119 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Niceron J. P", p. 88. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Niceron J. P", na 9. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Niceron, J. P.", p. 215.

120 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Gesnerus D", p. 85: "Gesnerus D, *Biblioth. instituta et collecta*. Frochoversus, 1583. *Lexicon hist. univ. Zürich 1545.*" Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Gesnerus D", na 6. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Gesnerus, D.", p. 209: "Gesnerus, D., *Lexicon hist. univ.*, Zürich 1545."

121 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Blount T. P", p. 81; s. v. "Pope B. T", p. 89. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Blount T. P", na 2. listu "Literature"; s. v. "Pope B. T", na 9. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Blount, T. P.", p. 203; s. v. "Pope, B. T.", p. 217.

8. Michieli-Vitturi i Vitturi M. su dva različita autora.¹²²

Ispravno: Michieli Vitturi, Radoš Antun (1752-1882);

9. O Petriću pišu i autori sljedećih prezimena:

a) Lencetti, V.¹²³

Ispravno: Lancetti, Vincenzo (1767?-1851);

b) Prantner, L.¹²⁴

Ispravno: Prandtner, Leopold (1685-1758);

c) Zoccolo, L.¹²⁵

Ispravno: Zuccoli, Ludovico (1599-1668);

10. Guerrini O. je o Petriću pisao u svojim dvama radovima: "Buoni e vecchi maestri Italiani"; *Di Francesco Patrizio e della rarissima edizione della Nova Philosophia*.¹²⁶

Ispravno: Autor članka "Buoni e vecchi maestri Italiani" je Domenico Guerrini (1860-1928), dok je djelo *Di Francesco Patrizio e della rarissima edizione della Nova Philosophia* doista napisao Olindo Guerrini (1845-1916);

11. U petom izdanju djela *Dictionaire historique et critique*, koje je izdanje otisnuto 1734. godine, Bayle je natuknicu o Petriću uvrstio u treći svezak svoga *Rječnika*.¹²⁷

Ispravno: U peto izdanje *Rječnika*, kojega je sastavio francuski leksikograf i filozof

Pierre Bayle (1647-1706), natuknica o Petriću uvrštena je u četvrti svezak - onaj u kojemu su zapisane natuknice od slova M do slova R.

Naposljetku, ako u obzir uzmemo i činjenicu da druga (1979) i treća (1993) hrvatska bibliografija o Petriću umnogome počivaju na dosezima one prve, koju je 1968. godine objavio Vladimir Premec, a koji je svoju bibliografiju sastavio tako što je gotovo sve, pa tako i one netočne te nepotpune podatke preuzeo iz bibliografija Donazzola (1912) i Paole Arcari (1935), može se zaključiti sljedeće: unatoč objavljivanju bibliografija koje su o Petriću sastavili i hrvatski istraživači filozofske baštine, rad na Petrićevoj bibliografiji nije značajnije napredovao još od bibliografije Paole Arcari. Tek kada tri hrvatske bibliografije o Petriću usporedimo s onima koje je sastavilo dvoje talijanskih autora (Pietro Donazzolo i Paola Maria Arcari), a potom ih usporedimo i međusobno, uočavamo njihovu pravu vrijednost: gotovo jedine razlike između svih triju hrvatskih bibliografija o Petriću očituju se u njihovu ažuriranju, odnosno bilježenju onih autora koji su svoja djela o Petriću napisali u razdobljima između objavljivanja spomenutih hrvatskih bibliografija o Petriću.

6. Bibliografija Ivce Martinovića iz 1997. godine

"Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997." Ivce Martinovića, specijalne je naravi, a sadržava 229 jedinica. U nju su, dakle, uvršteni radovi koji su otisnuti u razdoblju između dviju Petrićevih obljetnica: od 1979. godine, uz 450. obljetnicu Petrićeva rođenja, do 1997. godine, uz 400. obljetnicu Petrićeve smrti. U ovoj bibliografiji sve su jedinice potpune. U sedam slučajeva, onda kada bibliografsku jedinicu nije uspio sâm ogledati, Martinović je uputio na svoj izvor - uglednu *ISIS Current Bibliography* (Tablica 4. A).

Kada Martinovićevu bibliografiju usporedimo s bilo kojom ranijom bibliografijom o Petriću, razlika u strukturi bibliografske jedinice doista je ogromna i lako uočljiva. Budući da su podaci u svakoj jedinici uvršteni prema istoj metodologiji,

122 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Michieli-Vitturi", p. 87; s. v. "Vitturi M", p. 92. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Michieli-Vitturi", na 8. listu "Literature"; s. v. "Vitturi M", na 12. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Michieli-Vitturi", p. 214; s. v. "Vitturi, M.", p. 223.

123 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Lencetti V", p. 86. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Lencetti V", na 7. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Lencetti, V.", p. 213.

124 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Prantner L", p. 89. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Prantner L", na 9. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Prantner, L.", p. 217.

125 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Zoccolo L", p. 92. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Zoccolo L", na 12. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Zoccolo, L.", p. 225.

126 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Guerrini O", p. 85: "Guerrini O, *Buoni e vecchi maestri Italiani*. U: 'Rivista di Fanteria' XII p. 225 i dalje, p. 321 i dalje. *Di Francesco Patrizio e della rarissima edizione della Nova Philosophia*. Fava e Garagnani, Bologna 1879, p. 61." Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Guerrini O", na 6. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Guerrini, O.", p. 211.

127 Premec, "Bibliografija radova o Patriciju", s. v. "Bayle", p. 81. Usp. Premec i Zenko, "II. Literatura o Frani Petriću", s. v. "Bayle", na 2. listu "Literature"; "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Bayle", p. 202.

znači prema onoj koja je opisana na početku ovoga teksta, Martinović je, upravo s metodološkog stajališta, sastavio bibliografiju koja je ogledni primjer načina bilježenja bibliografskih jedinica i podataka koje svaka bibliografska jedinica mora sadržavati. Osim toga, a što se također odnosi na strukturu ove bibliografije, ističem i sljedeće: u bibliografiju iz 1997. godine jedinice su uvrštene po ispravnom abecednom redoslijedu.

Od sveukupno 229, Martinović je u svojoj bibliografiji zapisao čak 137 novih jedinica (Tablica 4. B). Njih 90 objavljeno je u razdoblju između dviju bibliografija, dakle od 1993. do 1997. godine, pa potpadaju pod kategoriju ažuriranja bibliografije o Petriću (Tablica 4. D), no preostalih 47 "novih" jedinica svoje je mjesto, ipak, moralo naći u bibliografiji iz 1993. godine (Tablica 4. C).

Tablica 4. Analiza bibliografije Ivica Martinovića o Petriću iz 1997. godine. Usporedba Martinovićeve bibliografije s onim jedinicama koje su u bibliografiji o Petriću iz 1993. godine objavljene u razdoblju od 1979. do 1993. godine.

		potpune	ogledane u ISIS CB*	nepotpune
A - Ukupni broj bibliografskih jedinica:	229	222	7	0
B - Nove jedinice:	137	131	6	0
C - Nove jedinice koje su trebale biti uvrštene u bibliografiju iz 1993.	47	43	4	0
D - Nove jedinice koje su objavljene u razdoblju od 1993. do 1997. (ažuriranje bibliografije)	90	88	2	0

***Napomena:** Pri sastavljanju svoje bibliografije Martinović se u sedam slučajeva poslužio podacima iz *ISIS Current Bibliography*. Na koji je to način i zašto učinio, doznajemo iz napomene koja je zapisana na kraju njegove bibliografije: "Kratice ISIS CB, popraćena godinom i rednim brojem, označuje uglednu međunarodnu bibliografiju *ISIS Current Bibliography* iz koje sam preuzeo bibliografske jedinice koje nisam imao prilike sâm ogledati."¹²⁸

Iz do sada iznijetih brojčanih pokazatelja slijedi da su u bibliografiji iz 1993. i 1997. godine zapisane 92 identične jedinice. Je li to doista točno? Kada u obzir uzmemo da se Martinović pri

zapisivanju svake jedinice držao ustaljene metodologije, tada znamo da ni jedna njegova jedinica nije identična onoj koja je uvrštena bibliografiju iz 1993. godine. Zato se čini da se i jedinice koje su u ovim dvjema bibliografijama naizgled identične, međusobno razlikuju po dvojem: svojoj potpunosti i točnosti. Kada njegovu bibliografiju usporedimo s onom iz 1993. godine, Martinović je: u barem 12 jedinica zapisao podatke o stranicama na kojima se u nekom djelu govori o Petriću, čime je jedinicu, koja je u bibliografiji iz 1993. godine bila nepotpuna, učinio potpunom; u barem 6 jedinica zapisao potpuni naslov djela; u barem 20 jedinica ispravio paginaciju koja je zapisana u bibliografiji iz 1993. godine, odnosno zabilježio onu koja je točna. Naravno, raznolikost i narav Martinovićeve intervencije najtočnije ilustrira tek međusobna usporedba jedinica koje su u bibliografijama iz 1993. i 1997. godine naizgled identične. Kao primjer ću iznijeti tek one Martinovićeve intervencije koje su najbrojnije i, po mom sudu, vrlo reprezentativne, a iskazane su u jedinicama Mihaele Girardi Karšulin, znači autorice koja je, uz Ljerku Schiffler, u razdoblju od 1979. do 1993. godine, objavila najveći broj radova o Petriću.

1. Bibliografija iz 1993. godine:

"Girardi Karšulin, M., Petrićevo tumačenje predmeta Aristotelove Metafizike, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 9-10, Zagreb 1979, pp. 237-256."¹²⁹

Bibliografija iz 1997. godine:

"Girardi Karšulin, Mihaela. 1979. 'Petrićevo tumačenje predmeta Aristotelove Metafizike', *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 5, pp. 237-255."¹³⁰

Komentar: U bibliografiji iz 1997. godine zabilježene su točne stranice na kojima je članak objavljen.

2. Bibliografija iz 1997. godine:

"Girardi Karšulin, Mihaela. 1986. *Filozofska misao Frane Petrića* (Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), V + 461 pp.

129 "Bibliography [on Frane Petrić]", s. v. "Girardi Karšulin, M.", p. 209.

130 Martinović, "Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.", s. v. "Girardi Karšulin, Mihaela.", p. 618.

128 Martinović, "Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.", p. 630.

Doktorska disertacija iz filozofije, obranjena 24. travnja 1987. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Voditelj: Branko Bošnjak.”¹³¹

Komentar: U bibliografiju iz 1993. godine ova jedinica nije uvrštena.

3. Bibliografija iz 1993. godine:

“Girardi Karšulin, M., Petrićevo tumačenje Aristotelova određenja predmeta teorijske znanosti, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 25-26, Zagreb 1987, pp. 31-69.”¹³²

Bibliografija iz 1997. godine:

“Girardi Karšulin, Mihaela. 1987. ‘Petrićevo tumačenje Aristotelova određenja predmeta teorijske znanosti (matematika, metafizika)’, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 13, pp. 31-69.”¹³³

Komentar: U bibliografiji iz 1997. godine zabilježen je puni naslov članka.

4. Bibliografija iz 1993. godine:

“Girardi Karšulin, M., *Filozofska misao Frane Petrića*, Zagreb, 1988.”¹³⁴

Bibliografija iz 1997. godine:

“Girardi Karšulin, Mihaela. 1988. *Filozofska misao Frane Petrića* (Zagreb: Institut za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, 1988), 278 pp. Objavljena doktorska disertacija.”¹³⁵

Komentar: U bibliografiji iz 1997. godine zabilježeni su i podaci o izdavaču, broju stranica, pa čak i žanru djela.

5. Bibliografija iz 1993. godine:

“Girardi Karšulin, M., Petrićevo kritika Aristotelova pojma vremena, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 29-30, Zagreb 1989, pp. 99-126.”¹³⁶

Bibliografija iz 1997. godine:

“Girardi Karšulin, Mihaela. 1989. ‘Petrićevo kritika Aristotelova pojma vremena’, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 15, pp. 99-126.”¹³⁷

Komentar: Jedna od rijetkih jedinica u kojoj su podaci iz dviju uspoređivanih bibliografija identični. Razlika između dviju jedinica očituje se tek u Martinovićevu bilježenju punog imena autorice.

6. Bibliografija iz 1993. godine:

“Girardi Karšulin, M., Begriff der Zeit in Petrićs ‘neuer Philosophie’, *Synthesis philosophica* 9, vol. 5, fasc. 1, Zagreb 1990.”¹³⁸

Bibliografija iz 1997. godine:

“Girardi Karšulin, Mihaela. 1990. ‘Begriff der Zeit in Petrićs ‘neuer Philosophie’’, *Synthesis Philosophica* 5, pp. 245-267.”¹³⁹

Komentar: Zbog uvrštavanja podataka o stranicama na kojima se članak u časopisu nalazi, u bibliografiji iz 1997. godine zabilježena je potpuna jedinica.

7. Bibliografija iz 1993. godine:

“Girardi Karšulin, M., Cassirerova interpretacija renesansne astrologije, F. Grisogono i F. Petrić, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 31-32, Zagreb 1990, str. 147-166.”¹⁴⁰

Bibliografija iz 1997. godine:

“Girardi Karšulin, Mihaela. 1990. ‘Cassirerova interpretacija renesansne astrologije, F. Grisogono i F. Petrić’, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 16, pp. 147-166. O Petriću na pp. 161-165.”¹⁴¹

Komentar: U bibliografiji iz 1997. godine, osim što je pokrata za oznaku stranica u svim jedinicama provedena dosljedno, dodatno su istaknute stranice na kojima se govori o Petriću.

131 Martinović, “Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.”, s. v. “Girardi Karšulin, Mihaela.”, p. 618.

132 “Bibliography [on Frane Petrić]”, s. v. “Girardi Karšulin, M.”, p. 209.

133 Martinović, “Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.”, s. v. “Girardi Karšulin, Mihaela.”, p. 618.

134 “Bibliography [on Frane Petrić]”, s. v. “Girardi Karšulin, M.”, p. 209.

135 Martinović, “Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.”, s. v. “Girardi Karšulin, Mihaela.”, p. 618.

136 “Bibliography [on Frane Petrić]”, s. v. “Girardi Karšulin, M.”, p. 210.

137 Martinović, “Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.”, s. v. “Girardi Karšulin, Mihaela.”, p. 618.

138 “Bibliography [on Frane Petrić]”, s. v. “Girardi Karšulin, M.”, p. 210.

139 Martinović, “Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.”, s. v. “Girardi Karšulin, Mihaela.”, p. 618.

140 “Bibliography [on Frane Petrić]”, s. v. “Girardi Karšulin, M.”, p. 210.

141 Martinović, “Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.”, s. v. “Girardi Karšulin, Mihaela.”, p. 618.

8. Bibliografija iz 1993. godine:

“Girardi Karšulin, M., Frane Petrić. Od ‘antropološkog’ problema do novoplatoničkog sustava, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 33-34, Zagreb 1991, pp. 139-158.”¹⁴²

Bibliografija iz 1997. godine:

“Girardi Karšulin, Mihaela. 1991. ‘Frane Petrić. Od ‘antropološkog’ problema do novoplatoničkog sustava’, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 17, pp. 139-158, na pp. 154-157.”¹⁴³

Komentar: U bibliografiji iz 1997. godine dodatno su istaknute stranice na kojima se govori o Petriću.

U svojoj bibliografiji Martinović se nije oslonio na rezultate ranijih hrvatskih bibliografija o Petriću. Uz dokaze koji su već iznijeti, a odnose se na potpunost i točnost njegovih jedinica, ovu tvrdnju potkrijepit će i sljedeći dokaz: u svoju bibliografiju Martinović nije uvrstio 18 jedinica koje su zabilježene u bibliografiji iz 1993. godine. Ovih 18 jedinica u najbolju hrvatsku bibliografiju o Petriću nije uvršteno, po mom sudu, zato jer je sastavljanje svake bibliografije, pa tako i one o Frani Petriću, zahtjevan, mukotrpan i vrlo težak posao za samo jednog istraživača - Martinović je, osim u sedam slučajeva kada upućuje na uglednu međunarodnu bibliografiju, svaku od 222 jedinice iz svoje bibliografije sâm ogledao.

Zbog brojnih nedostataka, nepotpunosti i netočnosti koje obiluju u hrvatskim bibliografijama o Petriću, pri čemu ih je nekoliko i istaknuto u ovom tekstu, o znamenitom hrvatskom renesansnom filozofu nužno je sastaviti novu bibliografiju. Isto tako, nužno je da tu novu bibliografiju, a koja će se svakako temeljiti na metodološkom pristupu kakvog je ponudio Martinović, izradi i veći broj suradnika, koji će, ne povodeći se dosadašnjim rezultatima, sastaviti bibliografiju koja će biti točna, potpuna i obuhvaćati što veći broj jedinica u kojima se piše o Petriću.

7. Zaključak

Kad je Vladimir Premec, u svojem djelu *Franciskus Patricijus* iz 1968. godine, priložio i “Bibliografiju radova o Patriciju”, objavljena je prva hrvatska bibliografija o Petriću. U nju su uvrštene jedinice koje pokrivaju razdoblje od Petrićeva doba do 1968. godine. Nažalost, ova bibliografija pati od mnogih nedostataka. Zbog toga što se Premec ne pridržava ustaljene metodologije bilježenja bibliografskih jedinica, najčešći je nedostatak onaj koji se tiče potpunosti jedinica: od 401 jedinice, koliko ih je uvršteno u ovu bibliografiju, nepotpuno ih je čak 195, dakle gotovo polovica. Tako, primjerice, nedostaju podaci o izdanju, svesku i godini objavljivanja djela, zatim podaci o stranicama na kojima je unutar navedenog djela o Petriću pisano, a bibliografsku jedinicu nerijetko puta čine tek informacije o prezimenu autora i skraćenu naslovu njegova djela. Uz to, Premčeva bibliografija obiluje i nedostacima tehničke naravi: abecedni redoslijed po kojemu su jedinice trebale biti uvrštene u ovu bibliografiju nije poštovan dosljedno; djela koja pripadaju jednom autoru nisu uvijek zabilježena po kronološkom redoslijedu svoga objavljivanja; identična bibliografska jedinica zapisana je dvaput. Ipak, najvažniji nedostatak Premčeve bibliografije zasigurno čine jedinice koje ne sadržavaju točne podatke. U prvoj hrvatskoj bibliografiji o znamenitom hrvatskom renesansnom filozofu tako su zabilježena i ona djela u kojima o Petriću nije bilo spomena, primjerice, *Bibliotheca universalis* (1545) kojemu je autor švicarski biograf Konrad Gesner i *Mémoires* (1727-1745) koja je sastavio francuski učenjak Jean-Pierre Niceron. No, osim toga, u Premčevoj bibliografiji neke jedinice sadržavaju i pogrešne podatke o godinama objavljivanja pojedinog djela u kojem se o Petriću govori, a pri čemu kao primjere također ističem dva djela: uz djelo *De scriptoribus [non ecclesiasticis, Graecis, Latinis, Italicis primorum graduum in quinque Theatris scilicet philosophico, poetico, historico, oratorio, critico]*, kojega je sastavio Iacopo Gaddi, u Premčevoj je bibliografiji zabilježeno da je o Petriću, umjesto 1649., pisano 1648. godine; uz *Thesaurus antiquitatum Romanarum*, kojega je uredio Johan Georg Graevius, u Premčevoj je bibliografiji zabilježeno da je o Petriću, umjesto 1699., pisano 1694. godine.

142 “Bibliography [on Frane Petrić]”, s. v. “Girardi Karšulin, M.”, p. 210.

143 Martinović, “Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997.”, s. v. “Girardi Karšulin, Mihaela.”, p. 618.

Nepotpunosti i pogreške u svojoj bibliografiji Premec uglavnom duguje dvjema ranijim bibliografijama o Petriću: prvu je 1912. godine objavio Pietro Donazzolo, a drugu 1935. godine Paola Maria Arcari. Iz bibliografija ovo dvoje talijanskih znanstvenika Premec je, s identičnim sadržajem, opaskama, pa čak i abecednim te kronološkim redoslijedom jedinica, preuzeo čak 294, od sveukupno 401 jedinice koliko ih sadržava njegova bibliografija.

Ipak, uz nepotpunosti i pogreške koje je "naslijedio" iz bibliografija koje su o Petriću sastavili Donazzolo i Paola Arcari, Premec je i sâm odgovoran za nekoliko netočnosti s kojima se prvi put susrećemo tek u njegovoj bibliografiji. Umjesto točnih, zabilježeni su sljedeći netočni podaci: u petom izdanju djela *Dictionnaire historique et critique* francuskog leksikografa i filozofa Pierrea Baylea, natuknica o Petriću, umjesto u četvrti, uvrštena je u treći svezak *Rječnika*; o Petriću su pisali i Lancetti, umjesto Lancetti, Prantner, umjesto Prantner te Zoccolo, umjesto Zuccoli; Guerrini Olindo autor je članka "Buoni e vecchi maestri Italiani" i djela *Di Francesco Patrizio e della rarissima edizione della Nova Philosophia*, umjesto točnog podatka da je djelo *Di Francesco Patrizio e della rarissima edizione della Nova Philosophia* napisao Domenico Guerrini; početno slovo Gesnerova imena, umjesto slovom "K", počinje slovom "D".

Unatoč tome što prva hrvatska bibliografija o Petriću sadržava brojne nedostatke i pogreške, nužno je istaknuti njezin doprinos za daljnje proučavanje Petrićeva života i djela. U svoju bibliografiju Premec je uvrstio 107 novih jedinica, pri čemu je donio 66 novih jedinica koje su, jer su objavljene ranije, mogle biti uvrštene u bibliografije koje su sastavili Donazzolo ili Paola Arcari. Brojne od "novih" jedinica, pritom, potječu iz pera hrvatskih autora, primjerice Franje Jelašića, Franje Markovića, Tina Ujevića ili Nikole Žica. Ranije bibliografije dvoje talijanskih istraživača Premec je, dakle, nadmašio zbog sljedećeg: njegova bibliografija o Petriću sadržava više jedinica nego što ih pojedinačno sadržavaju bibliografije Donazzola i Paole Arcari; njegova bibliografija afirmira hrvatski znanstveni i publicistički doprinos istraživanju života i djela creskog filozofa.

Druga hrvatska bibliografija o Petriću, koja je otisnuta 1979. godine kao nepaginirani dodatak zagrebačkom pretisku *Nove sveopće filozofije*, a koju su zajednički potpisali Vladimir Premec i Franjo Zenko, počiva na bibliografiji koju je objavio Vladimir Premec. U usporedbi s bibliografijom iz 1968. godine, njezin se doprinos očituje u bilježenju četrnaest novih jedinica: osam od njih trebalo je biti zabilježeno u Premecovoj bibliografiji iz 1968. godine, dok je preostalih šest nastalo u razdoblju između objavljivanja prve (1968) i druge (1979) hrvatske bibliografije o Petriću.

Treću hrvatsku bibliografiju o Petriću zajednički su potpisali Vladimir Premec, Franjo Zenko, Mihaela Girardi Karšulin i Ljerka Schiffler, a objavljena je 1993. godine u časopisu *Studia historiae philosophiae Croaticae*. Sadržaj svojih jedinica ova bibliografija također uveliko duguje dvjema ranijim hrvatskim bibliografijama o Petriću: od sveukupno 570 jedinica, u nju je, i to u identičnu obliku, preuzeto 410 jedinica koje su uvrštene u Premec-Zenkovu bibliografiju iz 1979. godine. Dakle, i bibliografija iz 1993. godine također obiluje jedinicama koje su nepotpune i netočne, čak štoviše, od svih bibliografija o Petriću, u njoj je sadržan najveći broj nepotpunih jedinica. Premda iz ranijih bibliografija preuzima nepotpune te netočne jedinice i premda ispravlja tek dio tehničkih propusta prisutnih u ranijim bibliografijama, doprinos bibliografije iz 1993. godine za istraživanje Petrićeva života i djela vrlo je vrijedan - u nju je uvršteno 160 novih jedinica. Njih 65 trebalo je biti zabilježeno u prvoj (1968) ili drugoj (1979) hrvatskoj bibliografiji o Petriću, dok preostalih 95 novih jedinica svjedoči o interesu koji je, u razdoblju od 1979. do 1993. godine, za proučavanje Petrićeva života i djela bio vrlo intenzivan.

Ipak, ove tri hrvatske bibliografije o Petriću umnogome počivaju na podacima koje su u svoje bibliografije o Petriću uvrstili Donazzolo i Paola Arcari. Usprkos objavljivanja čak triju hrvatskih bibliografija o Petriću, zbog nekritičkog i automatskog preuzimanja jedinica koje su bile uvrštene u dvije bibliografije talijanskih znanstvenika, rad na Petrićevoj bibliografiji, a napose za djela iz ranijeg razdoblja, nije značajnije napredovao još od bibliografije Paole Arcari. Gotovo

jedina razlika između hrvatskih bibliografija o Petriću očituje se tek u njihovu ažuriranju, odnosno uvrštavanju onih autora koji su svoja djela u kojima pišu o Petriću otisnuli u razdoblju između objavljivanja pojedine bibliografije o Petriću.

Četvrtu, i posljednju hrvatsku bibliografiju o creskom renesansnom filozofu sastavio je Ivica Martinović, a objavljena je 1997. godine, u trobroju časopisa *Dubrovnik*. Za razliku od prve tri hrvatske bibliografije koje pokrivaju razdoblje od Petrićeva doba do trenutka svoga objavljivanja, Martinovićeva je "Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997." specijalne naravi. S metodološkog stajališta, ona je ogledni primjer kako jedinice moraju biti zabilježene, odnosno koje podatke moraju sadržavati. Svih 229 jedinica u njoj je zapisano s potpunim podacima, a u sedam slučajeva, onda kada bibliografsku jedinicu nije uspio sâm ogledati, Martinović je uputio na svoj izvor - uglednu *ISIS Current Bibliography*. U Martinovićevoj bibliografiji zabilježeno je 137 novih jedinica. Njih 47 svoje je mjesto trebalo dobiti u bibliografiji iz 1993. godine, dok preostalih 90, zato jer je objavljeno u razdoblju od 1993. do 1997. godine, pripada kategoriji ažuriranja bibliografije o Petriću. Zbog Martinovićeve ispravne odluke da se ne osloni na jedinice, odnosno podatke koji su o Petriću zabilježeni u ranijim hrvatskim bibliografijama i da što veći broj djela ogleda vlastitim snagama, njegova bibliografija dokazuje da je sastavljanje svake bibliografije, pa tako i one o Petriću, zahtjevan, mukotrpan i vrlo težak posao za samo jednog istraživača. Naime, u najbolju hrvatsku bibliografiju o Petriću ipak nije uvršteno 18 autora i njihovih djela o kojima su podatke, prije Martinovićeve bibliografije, donijeli drugi istraživači hrvatske filozofske baštine.

Četrdeset godina nakon objavljivanja prve hrvatske bibliografije o Petriću može se ponuditi sljedeći zaključak: zbog nepotpunih ili netočnih bibliografskih jedinica, kojima obiluju prve tri hrvatske bibliografije o Petriću, kao i dvije koje su im prethodile iz pera talijanskih autora, nužno je izraditi novu bibliografiju o Petriću, koja će, naročito za ranije razdoblje, počivati na točnim podacima, a ujedno će biti sastavljena i prema ustaljenim metodološkim pravilima, dakle onakvima kakva je u svojoj specijalnoj bibliografiji o

Petriću ponudio Ivica Martinović. Samo proučavanje spomenutih bibliografija već je urodilo novim bibliografskim jedinicama. Tako se pokazuje da istraživanje bibliografije jednoga filozofa može produbiti naše spoznaje o utjecaju i opusu Petrićeva djela u tom najranijem, a pokazalo se, najlošije obrađenom razdoblju.

Summary

Croatian bibliographies on Petrić

Keywords: Frane Petrić, bibliography, Pietro Donazzolo, Paola Maria Arcari, Vladimir Premec, Franjo Zenko, Mihaela Girardi Karšulin, Ljerka Schiffler, Ivica Martinović

To date, Croatian researchers of philosophical heritage have compiled four bibliographies on Frane Petrić. The first bibliography owes its compilation to Vladimir Premec, published in his work *Franciskus Patricijus* in 1968; the second was the result of co-authorship of Vladimir Premec and Franjo Zenko in 1979, occasioning the 450th anniversary of Petrić's birth as an unpaginated supplement of the Zagreb reprint of Petrić's *Nova de universis philosophia*; the third was published in 1993 in the journal *Studia historiae philosophiae Croatiae*, its authors being Vladimir Premec, Franjo Zenko, Mihaela Girardi Karšulin and Ljerka Schiffler; the fourth bibliography was compiled by Ivica Martinović and published in the journal *Dubrovnik* in 1997. The first three bibliographies cover the period from Petrić's time to the moment of publication, while Martinović's bibliography "Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997." spans a period between two anniversaries.

Premec's "Bibliografija radova o Patriciju" ("Bibliography of the works on Patricije") contains 401 entries and has earned general appraisal for two main reasons: he is the first Croatian scholar to have submitted a bibliography on Frane Petrić; his bibliography serves as a valuable source for

a more detailed study of Petrić's life and work. Regrettably, this bibliography is not flawless. Apparently as many as 195 entries are incomplete, mainly because into his bibliography Premec included almost all the entries printed in the two earlier bibliographies of Petrić: that published in 1912 by Pietro Donazzolo and the 1935 bibliography, the author of which was Paola Maria Arcari. From these two Italian scholars Premec simply borrowed 294 entries together with the original comments, errors and inaccuracies. Despite this fact the contribution of Premec's bibliography is very valuable. "Bibliografija radova o Patriciju" brings as many as 66 new entries, which, having been previously published, may have been included in the bibliography compiled by Donazzolo and Arcari. Many of the "new" entries owe their content to Croatian authors, as, for example, Franjo Jelašić, Franjo Marković, Tin Ujević or Nikola Žic. Premec's bibliography surpassed its Italian predecessors in the following: entries on Petrić dominate in his bibliography; the latter affirms the Croatian scientific and publicistic contribution to the study of the life and work of the Cres philosopher.

Apart from being incomplete, many entries in Premec's bibliography are also incorrect. It thus includes entries which have no reference to Petrić, as, for example, the first edition of *Bibliotheca universalis* published by Konrad Gesner in 1545 and *Mémoires* of Jean Pierre Niceron (1727-1745) in 43 volumes.

Bibliographies from 1979 and 1993 owe much to Premec's bibliography: the former brings only 14 new entries, while the latter as many as 160,

thanks mainly to greater scholarly interest in Frane Petrić initiated by the Institute of Philosophy in Zagreb and the editorial policy of its journal *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* oriented towards publishing contributions on Petrić. Since the authors of the 1979 and 1993 bibliographies have adopted the entries from Premec's earlier bibliography, both suffer from an abundance of incomplete and faulty bibliographical data.

In the triple issue of the journal *Dubrovnik*, occasioning the 400th anniversary of Petrić's death, Ivica Martinović published "Bibliografija o Frani Petriću između dviju obljetnica 1979.-1997." ("Bibliography on Frane Petrić between two anniversaries 1979-1997"), including 229 entries. Viewed methodologically, the entries of this bibliography follow the scholarly guidelines of bibliography entry writing, exemplifying in terms of style and content a standard bibliographical unit. When unable to trace a bibliographical entry, Martinović, unlike his predecessors, made a reference to his source - the distinguished *ISIS Current Bibliography*.

Incomplete and inaccurate bibliographic entries that characterize the first three Croatian bibliographies on Petrić as well as the two listed by the two Italian authors call for a prompt compilation of a new bibliography on Petrić, which, with special regard for the earlier period, would be based on accurate data and compiled according to consistent methodological rules as the ones Ivica Martinović has introduced in his special bibliography on Petrić.

Translated by Vesna Baće